

Treball de Fi de Grau

Títol

Reforma en la Política de Comunicació del Sistema Arbitral en el Bàsquet Espanyol

Autoria

Aleix Cabré Romero

Professorat tutor

Jordi Creixell Garcia

Grau

Comunicació Audiovisual	
Periodisme	X
Publicitat i Relacions Públiques	
Comunicació Interactiva	
Comunicació de les Organitzacions	

Tipus de TFG

Projecte	
Recerca	XX

Data

Del 10 al 13 de juny de 2025	X
De l'1 al 2 de setembre de 2025	

Full resum del TFG

Títol del Treball Fi de Grau:

Català:	Reforma en la Política de Comunicació del Sistema Arbitral en el Bàsquet Espanyol			
Castellà:	Reforma en la Política de Comunicación del Sistema Arbitral en el Baloncesto Español			
Anglès:	Reform in the Communication Policy of the Refereeing System in Spanish Basketball			
Autoria:		Aleix Cabré Romero		
Professorat tutor:		Jordi Creixell Garcia		
Curs:	2024/25	Grau:	Comunicació Audiovisual	
			Periodisme	X
			Publicitat i Relacions Públiques	
			Comunicació Interactiva	
			Comunicació de les Organitzacions	

Paraules clau (mínim 3)

Català:	àrbitres, comunicació esportiva, transparència
Castellà:	árbitros, comunicación deportiva, transparencia
Anglès:	referees, sports communications, transparency

Resum del Treball Fi de Grau (extensió màxima 100 paraules)

Català:	Aquest treball analitza la necessitat d'una reforma en la política de comunicació del sistema arbitral en el bàsquet espanyol, amb l'objectiu de millorar la transparència i la relació amb aficionats, mitjans i equips. A través d'entrevistes, comparatives amb altres esports i una anàlisi de casos, es proposen mesures com les rodes de premsa postpartit, l'accés a converses entre àrbitres i tècnics, i l'ús de noves tecnologies per explicar decisions. El treball defensa que una comunicació més oberta pot augmentar la confiança en el col·lectiu arbitral i contribuir a una cultura de respecte en l'esport.
Castellà:	Este trabajo analiza la necesidad de una reforma en la política de comunicación del sistema arbitral en el baloncesto español, con el objetivo de mejorar la transparencia y la relación con aficionados, medios y equipos. A través de entrevistas, comparativas con otros deportes y un análisis de casos, se proponen medidas como ruedas de prensa postpartido, acceso a conversaciones entre árbitros y técnicos, y el uso de nuevas tecnologías para explicar decisiones. El trabajo defiende que una comunicación más abierta puede aumentar la confianza en el colectivo arbitral y contribuir a una cultura de respeto en el deporte.
Anglès:	This paper analyzes the need for a reform in the communication policy of the refereeing system in Spanish basketball, aiming to improve transparency and the relationship with fans, media, and teams. Through interviews, comparisons with other sports, and case analysis, it proposes measures such as post-game press conferences, access to conversations between referees and coaches, and the use of new technologies to explain decisions. The study argues that more open communication can enhance trust in the refereeing body and contribute to a culture of respect in sports.

Reforma en la Política de Comunicació del Sistema Arbitral en el Bàsquet Espanyol

Aleix Cabré Romero

Grau en Periodisme
Universitat Autònoma de Barcelona

Tutor: Jordi Creixell Garcia

Índex

0. Agraïments	1
1. Introducció	2
2. Metodologia del treball	5
2.1. Recol·lecció de dades primàries	
2.2. Recol·lecció de dades secundàries	
2.3. Validació i limitacions	
3. Fonaments del TFG	9
3.1. La comunicació pública com a responsabilitat del periodisme	
3.2. Millora de la transparència i el dret a la informació	
3.3. El rol del periodisme en la construcció de la confiança institucional	
3.4. L'ús de fonts i testimonis com a eix central de la investigació	
3.5. Innovació en la comunicació esportiva i el periodisme modern	
3.6. La contextualització del problema	
3.7. L'evolució de les comunicacions en l'era digital	
3.8. La invisibilitat de l'àrbitre en l'ecosistema comunicatiu de l'esport contemporani	
3.9. La manca de comunicació i les seves conseqüències.	
3.10. Comparació amb altres esports	
3.11. Necessitat d'un nou model de comunicació	
4. Els àrbitres i els jutges: figures incomparables	20
4.1. L'àrbitre: un gestor de la competició	
4.2. El jutge: garant dels drets i aplicador de la llei	
4.3. Per què la comparació és errònia?	
5. Precedents	24
5.1. La comunicació en l'arbitratge del bàsquet	
5.2. L'estudi de Martinescu-Bădălan	
5.3. Comparació amb altres esports	
5.4. La necessitat de recuperar un debat obert	
6. Dues aproximacions a la comunicació arbitral	27
6.1. L'experiència de Valentí Junyent	
6.2. La visió de Juan Carlos Mitjana	
6.3. Conclusions: dos punts de vista complementaris	
7. Silenci institucional	30
7.1. La resposta de la FCBàsquet: una oportunitat perduda de col·laboració	
8. El cervell silenciós de la Lliga: el paper del cap de premsa de l'ACB	33
8.1. Més que un portaveu: arquitecte del relat institucional	
8.2. Gestió de crisi: entre la polèmica i la contenció	
8.3. Relació amb clubs, mitjans i jugadors	
8.4. El dia a dia: del backstage a l'acció	

9. La visió de l'ACB Pablo Malo de Molina	36
9.1. Mesures adoptades: cap a una transparència progressiva	
9.2. Els límits del sistema: factors tècnics i culturals	
9.3. Relació amb FIBA i perspectives de futur	
9.4. La cultura esportiva i la figura de l'àrbitre: una barrera invisible per a la transparència	
9.5. Respecte institucional: una qüestió d'imaginari col·lectiu	
9.6. L'esport com a espai emocional i tribal	
9.7. El pes de la pressió esportiva	
9.8. Un canvi cultural lent però necessari	
10. Ens falta cultura	41
11. La roda de premsa	43
12. El control de qualitat arbitral a l'ACB	46
13. Per què no fer estadística arbitral?	48
14. Entrevista a Diego Ocampo: una visió tècnica	50
14.1. L'arrel del problema: incomprensió normativa i manca de pedagogia	
14.2. La proposta estrella: àrbitres en roda de premsa?	
14.3. El pes cultural de la toxicitat: entre el futbol i la pedagogia	
14.4. Massa advertiments, poca execució: una comunicació contradictòria	
14.5. Quan construir el reglament: el factor temporal	
14.6. Una visió positiva: la comunicació ha millorat, però encara hi ha molt a fer	
15. L2M a l'NBA	54
15.1. Opinions contràries al L2M	
15.2. El cas Brooks: un exemple recent de controvèrsia arbitral	
16. El cas del rugbi: comunicació, transparència i TMO	57
17. Comparació entre el TMO del rugbi i el VAR del futbol	59
17.1. Què són i com funcionen el VAR i el TMO?	
17.2. Exemples reals i visibilitat pública	
17.3. Comparació comunicativa: una mirada crítica	
17.4. El TMO com a eina pedagògica	
17.5. El VAR com a eina tecnocràtica i despersonalitzada	
17.6. Implicacions per a altres esports	

18. La comunicació arbitral com a generadora de continguts periodístics	62
--	-----------

19. Propostes per a la millora de la comunicació arbitral en el bàsquet espanyol	65
---	-----------

- 19.1. Rodes de premsa arbitrals i compareixences postpartit
- 19.2. Informes tècnics públics i transparència documental
- 19.3. Integració de la tecnologia com a eina comunicativa i pedagògica
- 19.4. Portaveu oficial del col·lectiu arbitral
- 19.5. Formació comunicativa per a àrbitres en actiu
- 19.6. Protocol institucional per a la gestió de la controvèrsia

20. Conclusions	69
------------------------	-----------

Bibliografia

0. Agraïments

Aquest treball final de grau no hauria estat possible sense el suport, la confiança i l'acompanyament de diverses persones que, al llarg del camí, han tingut un paper clau en la seva realització i, més enllà, en la meva trajectòria acadèmica i personal.

En primer lloc, vull expressar el meu sincer agraïment al senyor Valentí Junyent i Torras, per haver-me brindat el seu suport des del primer moment i per haver confiat en el valor d'aquest projecte. El seu coneixement, disponibilitat i esperit constructiu han estat un estímul fonamental per tirar endavant aquesta recerca, i el seu exemple de compromís amb l'esport i el servei públic m'ha inspirat profundament.

Tampoc puc deixar de reconèixer la tasca del meu tutor, Jordi Creixell Garcia, qui m'ha acompanyat amb rigor, respecte i entusiasme al llarg de tot el procés. La seva mirada crítica i el seu criteri periodístic han enriquit cada etapa del treball, ajudant-me a construir un projecte més sòlid i coherent.

Finalment, i molt especialment, vull agrair a la senyora Núria Simelio Solà, de la Facultat de Ciències de la Comunicació, el seu recolzament constant, la seva sensibilitat i la seva capacitat per escoltar i orientar. La seva presència al llarg dels anys ha estat molt més que acadèmica: ha estat un referent, un suport essencial i una guia ferma en els moments més importants del meu pas per la universitat. A ella li dec molt més del que aquestes paraules poden expressar i li estaré eternament agraït.

1. Introducció

Des de ben petit, l'esport ha estat una de les meves grans passions. No només com a espectador, sinó com a algú que necessitava viure'l, entendre'l i explicar-lo. No es tractava només de seguir els partits, sinó de desxifrar-ne el llenguatge, d'analitzar les decisions tàctiques i, sobretot, de comunicar-ho als altres. Recordo amb claredat com, des de molt jove, narrava i comentava les partides de la PlayStation, simulant retransmissions esportives amb la mateixa intensitat i entusiasme que ho faria un periodista professional. Aquest exercici, que inicialment era una simple diversió, es va acabar convertint en una necessitat: explicar l'esport, fer-lo comprensible i emocionant per als altres, es va transformar en la meva vocació.

Quan a primària ens preguntaven què volíem ser de grans, jo sempre tenia una resposta clara i contundent: volia ser periodista esportiu. Mentre molts companys canviaven de somnis al llarg dels anys, jo mantenia intacta la meva determinació. Mai vaig dubtar de quin era el meu camí, malgrat que les circumstàncies personals m'han fet afrontar reptes diferents. Desplaçar-me en cadira de rodes mai ha estat un impediment per a la meva passió, sinó un factor que m'ha fet encara més conscient de la importància de la comunicació esportiva com a eina de transmissió d'emocions i valors.

Amb el pas del temps i la meva formació en periodisme, vaig començar a entendre que la tasca d'un periodista esportiu va molt més enllà de la narració d'un partit o l'anàlisi d'un resultat. Es tracta d'explicar històries, de donar veu a aquells que sovint no la tenen, d'aprofundir en les estructures que defineixen l'esport professional i també l'amateur. Per això, quan va arribar el moment de triar el tema del meu Treball Final de Grau, sabia que volia unir esport i periodisme, però també volia anar més enllà del que tradicionalment s'ha tractat en aquest àmbit. No volia caure en els mateixos discursos repetitius sobre la figura de l'esportista d'elit, la cobertura mediàtica dels grans esdeveniments o la influència econòmica de les grans lligues. Volia trobar un enfocament que aportés una mirada nova i necessària.

Així va sorgir la idea de centrar-me en l'estament arbitral, un col·lectiu fonamental per al bon funcionament de qualsevol competició esportiva, però que, paradoxalment, sovint és el gran oblidat tant pels mitjans com pels aficionats. Els àrbitres exerceixen una funció clau en el desenvolupament del joc, però són, al mateix temps, una de les figures més controvertides i discutides dins del món de l'esport. La seva tasca no només és complexa des d'un punt de vista tècnic i reglamentari, sinó que també ho és en termes de gestió emocional, resistència a la pressió i capacitat de prendre decisions en segons. Tot i això, en un context en què la comunicació esportiva ha evolucionat considerablement, els àrbitres continuen sent una peça gairebé invisible dins d'aquest ecosistema mediàtic.

Per què els àrbitres no tenen veu en els mitjans de comunicació? Per què no expliquen les seves decisions? Per què en molts esports, les seves intervencions es limiten a dictar veredictes sense que els aficionats puguin entendre les seves motivacions? Aquestes preguntes van ser el punt de partida del meu projecte. Considero que hi ha una oportunitat per obrir un nou espai de diàleg entre els àrbitres i el públic, una via per millorar la relació entre aquest col·lectiu i els aficionats, que sovint els veuen com una autoritat distant i impenetrable. En un moment en què la transparència és una de les claus per al bon funcionament de les institucions esportives, sembla paradoxal que l'estament arbitral es mantingui com un dels sectors més opacs del món de l'esport.

Aquest treball busca analitzar el paper dels àrbitres en la comunicació esportiva i proposar eines i estratègies per fer que aquesta relació amb els mitjans sigui més fluida, més clara i, sobretot, més justa. No es tracta només d'obrir-los un micròfon o d'exigir-los explicacions després de cada partit, sinó de crear una nova cultura de diàleg en què es pugui comprendre millor la seva tasca i les seves decisions. En altres esports com el futbol americà o el rugbi, els àrbitres ja tenen un paper actiu en la comunicació de les seves decisions, cosa que ha contribuït a millorar la seva percepció pública. Per què no traslladar aquest model al bàsquet espanyol? És possible adaptar aquestes pràctiques a la realitat de la nostra competició?

Aquest treball pretén aportar respostes a aquestes qüestions i plantejar solucions concretes per a una comunicació arbitral més oberta, eficaç i beneficiosa per a totes les parts implicades. L'objectiu no és només teòric, sinó que busca generar un debat real sobre la necessitat de modernitzar el sistema de comunicació dels àrbitres i integrar-lo millor dins de l'estructura mediàtica de l'esport. Crec fermament que, si volem un esport més just i més transparent, hem de començar per donar veu a aquells que, malgrat ser imprescindibles, encara viuen en l'ombra mediàtica.

2. Metodologia del treball

Aquest treball s'ha construït a partir d'una metodologia qualitativa, descriptiva i comparativa, prenent com a eix vertebrador l'aproximació pròpia del periodisme d'investigació. L'objectiu principal és entendre en profunditat la situació comunicativa del col·lectiu arbitral del bàsquet espanyol i plantejar possibles reformes inspirades en models internacionals. Aquesta perspectiva metodològica ha permès combinar l'anàlisi teòrica amb l'experiència directa, tot integrant fonts primàries i secundàries, i aportant una mirada crítica i propositiva. La metodologia es desplega en tres grans blocs: la recol·lecció de dades primàries, la revisió documental i bibliogràfica, i la validació dels resultats, tot reconeixent les limitacions de la recerca.

2.1. Recol·lecció de dades primàries

Un dels pilars fonamentals del treball ha estat la recollida de dades a partir d'entrevistes semiestructurades i l'observació directa. Amb aquestes tècniques s'ha volgut donar veu a les persones vinculades al món arbitral i alhora observar sobre el terreny les dinàmiques comunicatives que s'hi generen.

2.2. Entrevistes semiestructurades:

S'han realitzat entrevistes a persones vinculades a l'àmbit arbitral —tant en actiu com retirades— i a altres professionals de la comunicació esportiva. Aquestes entrevistes s'han dissenyat amb una estructura oberta, dividida en blocs temàtics que han permès una conversa fluïda però enfocada. Els blocs temàtics inclouen: experiència personal dins del col·lectiu arbitral, valoració del model comunicatiu actual, coneixement d'iniciatives internacionals exitoses i opinió sobre la viabilitat d'una reforma en aquest àmbit. Aquesta metodologia ha permès identificar elements comuns entre testimonis diversos, així com captar matisos i percepcions sovint absents en el discurs institucional.

2.3. Observació directa:

L'autor del treball ha assistit com a espectador a diversos partits de competicions professionals, principalment de l'ACB i la Lliga Catalana, amb l'objectiu d'analitzar in

situ les dinàmiques comunicatives entre àrbitres, entrenadors i públic. Aquesta observació no participant ha permès documentar els usos gestuals dels col·legiats, el llenguatge corporal en situacions de tensió, la reacció del públic davant de determinades decisions arbitral i, especialment, la manca de canals de comunicació clars i visibles. L'observació ha posat en relleu la distància que sovint es genera entre els àrbitres i la resta d'agents del joc, així com la manca d'explicació posterior a jugades polèmiques, fet que pot contribuir a l'hostilitat i la desinformació.

2.4. Recol·lecció de dades secundàries

Per complementar les dades obtingudes directament, s'ha fet una revisió exhaustiva de la literatura existent i s'han analitzat casos paradigmàtics en l'àmbit de la comunicació esportiva.

2.5. Revisió bibliogràfica:

S'han consultat fonts acadèmiques i especialitzades de diferents disciplines. D'una banda, llibres i articles de teoria de la comunicació han proporcionat un marc teòric per entendre conceptes com la transparència, la gestió de la informació o la comunicació institucional. D'altra banda, s'han revisat estudis i informes elaborats per organismes esportius internacionals com l'NBA, la FIBA o World Rugby, que ofereixen models contrastats de gestió comunicativa dels seus col·lectius arbitral. També s'han tingut en compte tesis doctorals i treballs previs relacionats amb la comunicació esportiva i l'opinió pública entorn dels àrbitres.

2.6. Anàlisi de casos:

S'han seleccionat i estudiat diversos casos pràctics que han tingut una forta repercussió mediàtica i que han generat debat sobre la comunicació arbitral. Per exemple, la final de la Copa del Rei de bàsquet del 2019 entre el Barça i el Reial Madrid va suposar un punt d'inflexió per les crítiques rebudes per les decisions arbitral i la manca de resposta institucional immediata. En un altre àmbit esportiu, s'ha analitzat el paper del VAR en la final del Mundial de futbol del 2022, on malgrat la tecnologia, la comunicació amb els espectadors i mitjans va ser insuficient per evitar

la controvèrsia. També s'ha pres com a referència el sistema de TMO (Television Match Official) del rugbi, un model considerat exemplar per la seva transparència, ja que permet als espectadors escoltar en directe les converses entre àrbitres i analistes de vídeo, afavorint la comprensió de les decisions preses. Aquests exemples han permès fer una comparació crítica i contextualitzada amb la realitat del bàsquet espanyol.

2.7. Validació i limitacions

Aquest treball no persegueix l'elaboració d'un estudi estadístic amb resultats generalitzables, sinó que té un caràcter exploratori, reflexiu i propositiu. Es busca aportar elements d'anàlisi per al debat públic i acadèmic entorn de la comunicació arbitral, i obrir la porta a futures investigacions més àmplies o quantitatives.

Una de les limitacions principals ha estat la dificultat d'accedir a declaracions oficials de membres actius del col·lectiu arbitral. El silenci institucional, sovint justificat per la neutralitat i imparcialitat que han de mantenir els àrbitres, ha dificultat l'obtenció de testimonis directes i ha posat de manifest, al mateix temps, un dels eixos de la problemàtica exposada: l'escassa presència pública dels àrbitres com a agents comunicatius. Així doncs, aquesta barrera ha reforçat la tesi central del treball: la necessitat urgent d'una reforma que incorpori la comunicació com a eina estratègica per millorar la percepció social del col·lectiu arbitral.

Per contrarestar aquesta limitació, s'ha optat per recórrer a fonts periodístiques i acadèmiques, així com a l'anàlisi d'exemples internacionals. També s'han incorporat opinions d'experts en comunicació esportiva i professionals vinculats a l'àmbit federatiu. Aquesta triangulació de fonts ha permès construir un relat sòlid i contrastat, tot i la manca d'alguns testimonis clau.

La metodologia emprada ha permès establir un diagnòstic fonamentat sobre les mancances comunicatives de l'estament arbitral del bàsquet espanyol, així com proposar un conjunt de mesures inspirades en bones pràctiques internacionals. Aquest enfocament qualitatiu i comparatiu, amb una forta presència del treball de camp, aporta una visió global i crítica del repte comunicatiu que afronta el col·lectiu

arbitral, en un moment en què la transparència i la confiança institucional esdevenen claus per a la sostenibilitat del sistema esportiu.

3. Fonaments del TFG

3.1. La comunicació pública com a responsabilitat del periodisme

El periodisme, com a pilar fonamental de les societats democràtiques, assumeix la responsabilitat d'informar de manera veraç, precisa i objectiva sobre els esdeveniments que afecten la ciutadania. Aquesta funció no es limita exclusivament a la transmissió de fets, sinó que també inclou l'anàlisi crítica dels processos, estructures i institucions que configuren la realitat social. En aquest sentit, la comunicació en l'àmbit esportiu –i en particular en el context arbitral del bàsquet espanyol– forma part d'una dimensió que sovint ha estat desatesa pel periodisme tradicional, però que avui dia adquireix una rellevància creixent.

L'anàlisi i proposta de reformes en la comunicació arbitral que presenta aquest treball responen a una necessitat creixent d'oferir una informació més accessible, transparent i pedagògica en un àmbit percebut habitualment com opac i hermètic. La cobertura periodística dels esports, més enllà de la narració dels resultats i accions de joc, té la capacitat –i la responsabilitat– d'aprofundir en els processos que intervenen en el desenvolupament dels partits. En aquest marc, les decisions arbitral no poden continuar sent tractades com una zona fosca impermeable a l'anàlisi i la comprensió.

3.2. Millora de la transparència i el dret a la informació

La transparència en la comunicació és un dels valors essencials del periodisme modern, estretament vinculat al dret fonamental a la informació. Els ciutadans tenen dret a entendre el funcionament de les institucions que afecten la seva vida quotidiana, i en una societat on l'esport ocupa un lloc central –tant culturalment com emocionalment–, aquest dret s'estén també a l'àmbit esportiu.

En el cas concret del bàsquet, la incorporació de rodes de premsa post partit on els àrbitres poguessin explicar decisions controvertides, o l'habilitació de sistemes que permetin escoltar les converses entre àrbitres i entrenadors durant els partits, representaria un pas endavant cap a una major transparència. Aquests mecanismes ja han estat adoptats amb èxit en altres esports, com el rugbi, la NFL o fins i tot, en determinades situacions, l'NBA. La seva aplicació en el bàsquet espanyol permetria

no només millorar la comprensió de les decisions, sinó també rebaixar la tensió i desactivar dinàmiques de desinformació que sovint encenen el debat mediàtic.

En aquest context, aquest treball aspira a contribuir a una discussió pública més informada i serena sobre el funcionament del sistema arbitral, defensant que el dret a la informació inclou també l'accés a les raons darrere les decisions dels col·legiats. A més, aquesta transparència afavoreix una cultura esportiva més madura, on l'anàlisi rigorosa substitueixi la crítica visceral.

3.3. El rol del periodisme en la construcció de confiança institucional

El periodisme no és només un mitjà per informar, sinó també un instrument per construir confiança en les institucions. En l'àmbit esportiu, aquesta funció esdevé clau quan es tracta de col·lectius que, com els àrbitres, són percebuts sovint amb recel o fins i tot animadversió. La manca d'una veu pròpia per part dels àrbitres contribueix a alimentar una narrativa incompleta i sovint esbiaixada sobre la seva actuació.

En aquest sentit, el periodisme pot actuar com a pont entre l'estament arbitral i la societat, facilitant espais de visibilitat i comprensió. A través de la recerca, la divulgació i el plantejament de propostes concretes, aquest treball es posiciona com una contribució activa a la construcció d'aquesta confiança. Quan els aficionats tenen accés a explicacions rigoroses, basades en dades i criteris tècnics, disminueix la tensió emocional i s'estimula una relació més saludable amb l'autoritat arbitral.

Cal entendre que els àrbitres, malgrat la seva funció imparcial, formen part essencial de l'espectacle esportiu. La seva invisibilitat mediàtica no només afecta la seva percepció pública, sinó que també empobreix el relat esportiu. En aquest sentit, el periodisme té una oportunitat –i una obligació– d'incloure aquests actors en el relat esportiu d'una manera més justa, equilibrada i contextualitzada.

3.4. L'ús de fonts i testimonis com a eix central de la investigació periodística

Un dels elements que dona solidesa a qualsevol treball periodístic és la diversitat i qualitat de les seves fonts. En aquest TFG, s'ha apostat per donar veu a diferents agents implicats en el món del bàsquet: àrbitres, jugadors, entrenadors, responsables de la gestió federativa i experts en comunicació esportiva. Aquesta diversitat de

perspectives permet construir un relat ric, polièdric i més ajustat a la complexitat del problema.

El periodisme de qualitat exigeix escoltar totes les parts implicades, especialment aquelles que tradicionalment han tingut menys presència als mitjans. Donar veu als àrbitres no significa justificar totes les seves decisions, sinó entendre millor les condicions en què treballen, els criteris que apliquen i les dificultats que afronten en un entorn altament exigent. Aquesta aproximació contribueix també a trencar amb estereotips i visions simplificades que sovint dominen el discurs públic.

La incorporació de testimonis reals, en aquest cas a través d'entrevistes semiestructurades i observació directa, dota el treball d'una base empírica que transcendeix la simple opinió o especulació. A més, permet evidenciar contradiccions, detectar punts de fricció i identificar bones pràctiques, tant dins com fora del context espanyol.

3.5. Innovació en la comunicació esportiva i el periodisme modern

El món del periodisme es troba immers en un procés constant de transformació, impulsat pels canvis tecnològics i per l'evolució de les expectatives de les audiències. En aquest entorn, el periodisme esportiu no pot quedar-se enrere. La cobertura tradicional centrada únicament en el resultat i l'anècdota ha de donar pas a una mirada més àmplia, que inclogui anàlisi institucional, contextualització i pedagogia.

Aquest treball planteja propostes innovadores que podrien enriquir la cobertura informativa sobre els àrbitres, com ara la creació d'un portaveu arbitral que doni explicacions en nom del col·lectiu, l'ús de plataformes audiovisuals per difondre criteris d'arbitratge amb exemples reals, o la implementació de sistemes de comunicació en directe entre el col·lectiu arbitral i els mitjans. Aquestes idees s'emmarquen dins d'una tendència global que reclama més transparència, interacció i presència de les institucions en els espais de debat públic.

A més, aquestes propostes tenen un doble benefici: d'una banda, milloren la qualitat de la informació esportiva que rep el públic; de l'altra, ofereixen al mateix periodisme noves oportunitats per innovar, generar continguts de valor i enfortir el seu paper com a intermediari entre institucions i ciutadania.

3.6. Contextualització del problema

L'arbitratge en el bàsquet espanyol ha estat tradicionalment una de les parcel·les més opaques del sistema esportiu. A diferència d'altres protagonistes del joc, com jugadors, entrenadors o directius, els àrbitres han mantingut un perfil baix als mitjans i gairebé mai no han estat convidats a participar del debat públic. La seva funció es manté relegada a l'esfera tècnica, com si fos una activitat purament mecànica i desproveïda de dimensions socials o comunicatives.

Aquesta absència comunicativa ha contribuït a generar una percepció negativa o, si més no, desconfiada. Els àrbitres només són notícia quan cometen errors –reals o percebuts– i la seva presència mediàtica s'associa gairebé exclusivament a la controvèrsia. Aquesta dinàmica ha contribuït a erosionar la seva imatge pública i a fer créixer el distanciament entre el col·lectiu arbitral i la resta d'agents de l'ecosistema esportiu.

Per revertir aquesta situació cal una estratègia comunicativa que vagi més enllà del silenci institucional. És necessari entendre que la comunicació no és una amenaça a la seva autoritat, sinó una eina per reforçar-la, per fer-la més comprensible i més acceptada socialment. Aquest és un dels punts centrals que el present treball pretén posar damunt la taula.

3.7. L'evolució de les comunicacions en l'era digital

En les darreres dues dècades, la comunicació ha viscut una transformació radical que ha canviat de forma profunda la manera com les institucions es relacionen amb la societat. El periodisme, com a activitat medidora, ha hagut d'adaptar-se a un entorn en què la immediatesa, la interacció i la multiplicitat de canals són condicions estructurals. En aquest context, les institucions esportives han tingut l'oportunitat d'aprofitar el potencial de les xarxes socials, les plataformes digitals i les eines d'streaming per construir una relació més directa, transparent i fluïda amb els seus públics.

Aquest canvi ha estat especialment visible en el comportament comunicatiu de clubs i jugadors professionals, que han pres el control de la seva pròpia narrativa. Ja no depenen exclusivament dels mitjans de comunicació tradicionals per arribar als aficionats. Les xarxes socials han permès als esportistes gestionar la seva imatge, respondre crítiques, difondre continguts en primera persona i construir una comunitat pròpia d'usuaris fidelitzats.

Els entrenadors, per la seva banda, tenen canals habituals com les rodes de premsa per expressar-se, analitzar el joc i oferir la seva visió dels partits. Aquestes intervencions, retransmeses en directe o reproduïdes posteriorment per mitjans i xarxes, esdevenen fonts d'informació, d'anàlisi i, sovint, d'entreteniment per a l'audiència.

En canvi, els àrbitres no han seguit aquest mateix camí. L'era digital no ha servit per fer-los més visibles ni per apropar-los al públic. Mantenen una presència gairebé inexistent als mitjans i una nul·la activitat a les xarxes socials. Les estructures federatives, al·legant la necessitat de protegir la imparcialitat i evitar pressions externes, han optat per una política de silenci i hermetisme que, en l'entorn actual, pot resultar contraproductiu.

Aquest desequilibri comunicatiu genera un greuge evident: mentre la resta d'actors poden explicar-se, defensar-se i construir el seu relat, els àrbitres queden exposats a la interpretació aliena. Quan no hi ha una versió oficial, la narrativa la construeixen els analistes, els tertulians i els aficionats. En l'era digital, el silenci no és neutral: és interpretat com una absència de transparència o, fins i tot, com una manca de voluntat d'assumir responsabilitats.

Per tot això, resulta indispensable explorar com el col·lectiu arbitral podria adaptar-se a aquest nou entorn comunicatiu sense renunciar a la seva independència ni posar en risc la seva autoritat. Exemples com el TMO al rugbi, les intervencions dels àrbitres a la NFL o els vídeos explicatius de l'NBA poden servir de model. Es tracta de trobar fórmules que permetin compatibilitzar rigor, pedagogia i transparència.

A més, la transformació digital no és només una qüestió de canals, sinó també de llenguatges i formats. Els nous públics consumeixen informació en temps real, amb

formats breus, visuals i interactius. Per connectar amb aquesta audiència, cal renovar els codis comunicatius del col·lectiu arbitral i explorar nous formats informatius: vídeos explicatius a les xarxes, infografies sobre normativa, podcasts sobre decisions tècniques o sessions de formació obertes. Tot això pot contribuir a una millor entesa del seu paper i a una percepció més empàtica per part del públic.

3.8. La invisibilitat de l'àrbitre en l'ecosistema comunicatiu de l'esport contemporani

En l'actualitat, la relació entre comunicació i esport ha esdevingut inseparable. Com exposa Miquel de Moragas en el seu estudi “Comunicación y deporte en la era digital” (2007),¹ l'esport ja no es pot entendre únicament com una activitat física o competitiva, sinó com un producte audiovisual i comercial en què interactuen mitjans, marques, institucions i audiències. Aquesta “mediatització” ha transformat l'estructura del sistema esportiu, privilegiant determinats actors i narratives, mentre n'invisibilitza d'altres que, tot i ser essencials per al desenvolupament del joc, no tenen accés als canals comunicatius. L'àrbitre n'és un cas paradigmàtic.

Moragas assenyala que l'esport modern es construeix simbòlicament a partir de la seva transmissió mediàtica, i que els mass media han deixat de ser simples narradors per convertir-se en coproductors dels esdeveniments esportius. Aquesta transformació ha propiciat una centralitat narrativa dels protagonistes més rendibles —jugadors estrella, entrenadors carismàtics o directius amb presència pública— en detriment d'altres figures menys espectacularitzables. L'àrbitre, per naturalesa independent i teòricament neutral, ha estat expulsat del relat comunicatiu. No parla, no explica, no té presència mediàtica pròpia. La seva funció és tan essencial com opaca als ulls de l'espectador.

Aquesta absència esdevé especialment problemàtica en el context d'un sistema esportiu que, segons Moragas, cada vegada es regeix més per la lògica de l'entreteniment i del consum simbòlic. Els àrbitres, en quedar exclosos dels espais de comunicació institucional com les rodes de premsa o les compareixences públiques,

¹ Moragas Spà, M. de, & Centre d'Estudis Olímpics. (2007). Comunicación y deporte en la era digital. Centre d'Estudis Olímpics, UAB.

deixen un buit informatiu que és fàcilment omplert amb crítiques, especulacions o narratives emocionalment carregades que simplifiquen la realitat arbitral. A diferència d'altres esports —com el futbol americà (NFL), el rugbi o el tennis—, on certes competicions permeten als col·legiats oferir explicacions post partit o on les converses arbitrals són enregistrades, en el bàsquet espanyol no existeix cap mecanisme oficial que garanteixi la presència comunicativa de l'àrbitre.

Aquesta situació contrasta amb la demanda creixent de transparència i rendició de comptes en tots els àmbits socials. En una era en què els clubs tenen canals propis de comunicació, els jugadors interactuen diàriament amb l'afició a través de xarxes socials i els mitjans especialitzats generen contingut constantment, el silenci institucional dels àrbitres resulta anacrònic i contraproductiu. Moragas defensa que, davant la concentració de poder comunicatiu en mans dels mitjans i els interessos comercials, les institucions esportives han d'assumir responsabilitats culturals i educatives. Obrir l'accés dels col·legiats a espais comunicatius controlats —com rodes de premsa explicatives, compareixences post partit o publicació d'informes tècnics— no només milloraria la comprensió pública de les decisions arbitrals, sinó que contribuiria a normalitzar la seva figura i a reforçar la credibilitat del sistema competitiu.

D'altra banda, la mediatització també ha alterat les condicions estructurals de la pràctica esportiva. Com denuncia Moragas, els calendaris, els horaris i fins i tot els formats de competició s'adapten sovint a criteris televisius, amb afectacions sobre la salut dels esportistes o la qualitat del joc. És en aquest context de desequilibri —on l'esport es veu condicionat pels interessos exògens— que es fa més urgent la necessitat de restaurar certs espais d'autonomia esportiva. Garantir que l'arbitratge pugui expressar-se públicament dins d'un marc institucional regulat seria una forma de recuperar aquesta autonomia, no per trencar amb la mediatització, sinó per intervenir-hi activament i amb criteri.

Per tot això, el pensament de Moragas resulta especialment pertinent per fonamentar una crítica estructural a la invisibilitat comunicativa de l'arbitratge. En un sistema esportiu on la comunicació és tan estratègica com la tàctica, no es pot continuar construint el relat del joc sense la veu de qui en regula les normes. Incorporar l'àrbitre

al circuit comunicatiu no és només una qüestió d'imatge o transparència; és una exigència de qualitat democràtica i de maduresa institucional.

3.9. La manca de comunicació i les seves conseqüències

L'absència d'un model de comunicació estructurat dins del sistema arbitral espanyol genera un seguit de conseqüències que afecten no només la imatge pública del col·lectiu, sinó també el funcionament del propi ecosistema esportiu. Aquest silenci institucional no és neutre, sinó que té efectes reals en la manera com es construeix la narrativa mediàtica i la percepció social del col·lectiu arbitral.

Impacte en els aficionats:

Des del punt de vista dels espectadors, la manca d'explicacions oficials sobre decisions arbitrals genera frustració, desconeixement i susceptibilitat. Sense un relat que expliqui què ha passat i per què, les decisions arbitrals esdevenen terreny abonat per la polèmica i la interpretació emocional. Aquesta situació afavoreix l'aparició de teories conspiratives, sospites de favoritismes i una sensació d'impunitat, especialment quan les decisions afecten resultats importants o són percebudes com injustes.

Els aficionats, davant el buit comunicatiu, busquen referents en ex àrbitres, tertulians i analistes, que si bé poden oferir interpretacions valuoses, no tenen la legitimitat ni la responsabilitat de representar el col·lectiu. Això fa que la informació disponible sigui fragmentària, parcial i, sovint, contradictòria.

Impacte en els mitjans:

Des del punt de vista periodístic, la manca de declaracions oficials o canals institucionals dificulta enormement la tasca dels professionals de la comunicació. Sense fonts directes, els periodistes es veuen abocats a recórrer a interpretacions pròpies o a consultes amb tercers, fet que debilita la qualitat de la informació i alimenta la polarització del debat esportiu. El resultat és un ecosistema mediàtic on abunden les especulacions, els judicis de valor i l'opinió emocional, en detriment de l'anàlisi objectiva i contextualitzada.

Impacte en els equips i jugadors:

L'absència de comunicació també genera tensions dins del terreny de joc. La impossibilitat d'obtenir una explicació immediata sobre una decisió genera desconcert i pot derivar en actituds hostils. A diferència del que passa en esports com el futbol americà, on els àrbitres anuncien públicament les seves decisions a través del micròfon del camp, o el rugbi, on s'escolten les converses amb els assistents de vídeo, al bàsquet espanyol les decisions es prenen i s'apliquen sense cap mena d'explicació. Aquest model, basat en l'autoritat absoluta, resulta ineficaç en un context comunicatiu que reclama més diàleg i transparència.

Impacte institucional:

Finalment, el silenci del col·lectiu arbitral afecta la seva legitimitat institucional. En una societat que valora la rendició de comptes, la transparència i el dret a la informació, una institució que no es comunica és percebuda com antiquada, autoritària i desconnectada del seu entorn. Aquesta percepció, si no es corregeix, pot erosionar la confiança no només en els àrbitres, sinó en el conjunt del sistema esportiu.

Per totes aquestes raons, la manca d'un model de comunicació institucional del col·lectiu arbitral no és un problema menor, sinó un dèficit estructural que afecta múltiples dimensions de l'esport. Aquest treball parteix de la convicció que una comunicació més oberta, pedagògica i institucionalitzada no només beneficiaria el col·lectiu arbitral, sinó que enriquiria el conjunt del relat esportiu i contribuiria a una cultura més madura, informada i respectuosa entre tots els agents del joc.

3.10. Comparació amb altres esports

El contrast amb altres disciplines esportives és notable. En la NFL, per exemple, els àrbitres expliquen cada decisió a través d'un micròfon, permetent que tant els espectadors del camp com els televidents puguin entendre el motiu de cada sanció o revisió de jugada. En el rugbi, el sistema de comunicació és encara més avançat: les converses entre l'àrbitre principal i els assistents del VAR (TMO) són retransmeses en

directe, oferint un alt grau de transparència i eliminant qualsevol dubte sobre la justificació d'una decisió.

A l'NBA, el model és diferent, però igualment eficaç. A banda de les comunicacions en directe que permeten escoltar el diàleg entre àrbitres i jugadors, s'ha instaurat un sistema de revisió post partit conegut com a "Last Two Minutes Report". Aquest informe analitza detalladament les decisions arbitral dels últims dos minuts de partits ajustats i es publica oficialment perquè aficionats i professionals puguin entendre el criteri aplicat en les jugades més polèmiques.

En canvi, en el bàsquet espanyol, aquest tipus de mecanismes brillen per la seva absència. L'única informació que es proporciona després d'un partit és el full estadístic de faltes i tècniques, sense cap explicació detallada de les decisions clau. Això genera una situació de desconexió entre els àrbitres i el públic, ja que no es disposa d'una font oficial que ajudi a aclarir les controvèrsies.

3.11. Necessitat d'un nou model de comunicació

Davant aquesta realitat, es fa evident la necessitat de reformar el sistema de comunicació arbitral en el bàsquet espanyol. La implementació de rodes de premsa post partit, la transmissió en directe de les converses entre àrbitres i jugadors o la publicació d'informes detallats sobre decisions polèmiques són algunes de les iniciatives que podrien millorar la transparència i la percepció del col·lectiu arbitral.

Aquest treball té com a objectiu analitzar les possibles solucions per superar aquesta manca de comunicació i proposar un model que s'adapti a la realitat del bàsquet espanyol. Només amb una estructura de comunicació clara i accessible serà possible construir una relació més sana entre els àrbitres, els mitjans i els aficionats, fomentant un entorn més respectuós i professionalitzat.

Un exemple recent d'aquesta opacitat és el cas de la polèmica durant la final de la Copa del Rei 2019 entre el Reial Madrid i el Barça. A les últimes jugades del partit, una revisió arbitral a l'Instant Replay va determinar que una cistella de Anthony Randolph no era vàlida, mentre que, a l'acció següent, es va concedir una cistella a Ante Tomic, tot i les queixes dels jugadors del Madrid que reclamaven una interferència en atac. Aquesta decisió va desencadenar una enorme controvèrsia, ja que no es va oferir cap explicació immediata ni oficial per part dels àrbitres després del partit. Només després de diverses hores, l'ACB va emetre un comunicat amb una justificació tècnica, però sense oferir cap veu directa dels col·legiats implicats. Aquesta falta de transparència va portar el Reial Madrid a amenaçar amb abandonar la competició, evidenciant el problema de comunicació existent.

Un altre cas paradigmàtic és el que va succeir durant la fase final excepcional de la Lliga Endesa 2020, organitzada a València a causa de la pandèmia de la COVID-19. En diversos partits decisius, les decisions arbitrals van ser qüestionades pels entrenadors i jugadors, però, a diferència de l'NBA, on els àrbitres tenen la possibilitat de fer declaracions post partit per aclarir jugades polèmiques, en l'ACB no es va oferir cap explicació directa als mitjans ni al públic.

4. Els àrbitres i els jutges: figures incomparables en dos mons diferents

En el discurs esportiu popular, sovint es compara el paper dels àrbitres amb el dels jutges en una cort de justícia. Aquesta analogia, però, és errònia i simplista, ja que les seves funcions, objectius i marges d'actuació es mouen en plans totalment diferents. Mentre que el jutge s'ocupa de garantir l'aplicació de la llei en processos que poden tenir un impacte directe en la vida de les persones, l'àrbitre actua en un context competitiu on el seu objectiu és assegurar el compliment de normes dins un espectacle esportiu. La confusió entre aquestes dues figures prové sovint de la idea que ambdues han de fer respectar unes normes establertes, però la seva naturalesa i les seves conseqüències són radicalment diferents.

4.1. L'àrbitre: un gestor de la competició, no un garant de drets

L'àrbitre d'un esport té la funció de fer complir el reglament establert per la federació corresponent, garantint la igualtat de condicions entre els equips o esportistes participants. La seva tasca no és interpretar la norma de manera filosòfica o amb criteris de justícia social, sinó aplicar-la amb agilitat i coherència dins del context d'un joc que té un ritme marcat per l'acció esportiva. Això significa que, sovint, les decisions arbitral s'han de prendre en fracció de segons, sense l'opció de deliberacions extenses, cosa que el diferencia clarament del procés judicial, on la reflexió i l'anàlisi detallada de proves i arguments són fonamentals.

Per exemple, en un partit de futbol, si un jugador rep una entrada forta dins l'àrea, l'àrbitre ha de decidir immediatament si és penal o no. Aquesta decisió no només depèn de les regles escrites, sinó també de la seva percepció de la jugada i del criteri interpretatiu aplicat en aquell moment. Un mateix contacte pot ser considerat falta en un partit i passat per alt en un altre, depenent del context, de la intensitat de la jugada i de la filosofia de l'arbitratge adoptada en aquella competició.

A més, l'àrbitre forma part d'un sistema de regulació interna de l'esport, i el seu paper es troba limitat per les normes de la competició i les eines tecnològiques que tingui al seu abast, com el VAR en el futbol o l'instant replay en el bàsquet. No es tracta de fer "justícia", sinó d'assegurar que el joc es desenvolupi de la manera prevista. Tot i això, també existeixen casos en què un àrbitre pot prendre decisions subjectives, especialment quan es tracta de faltes interpretatives o decisions basades en criteris

individuals. Aquest aspecte subjectiu sovint provoca controvèrsia i crítica, ja que la interpretació pot variar d'un àrbitre a un altre, generant debats en l'àmbit esportiu.

Per exemple, en el bàsquet, una falta antiesportiva es decideix segons la intenció del jugador que la comet. Això fa que dues accions molt similars puguin ser sancionades de manera diferent en funció de com l'àrbitre valori la jugada. Aquest marge interpretatiu és una de les grans diferències amb el món judicial, on els jutges han d'argumentar les seves decisions en base a jurisprudència i evidències sòlides.

L'àrbitre ha de suportar una gran pressió, ja que les seves decisions poden influir en el resultat del partit i generar controvèrsies entre jugadors, entrenadors, aficionats i mitjans de comunicació. Malgrat la disponibilitat de tecnologies de suport, els errors arbitrals segueixen formant part del joc, fet que afegeix un component d'imprevisibilitat a l'esport. Aquesta naturalesa immediata i irrevocable de les seves decisions contrasta amb el paper del jutge, que, gràcies al sistema judicial, pot revisar i reconsiderar les seves resolucions en instàncies superiors.

4.2. El jutge: una figura de garant de drets i aplicador de la llei

D'altra banda, el jutge en un tribunal és un professional que no només aplica la llei, sinó que també la interpreta i la contextualitza en funció de cada cas. La seva presa de decisions està subjecta a una anàlisi profunda de proves, testimonis, jurisprudència i arguments legals, la qual cosa li permet adoptar resolucions amb un impacte directe en la vida de les persones involucrades.

Un exemple clar es pot veure en el cas de judicis per homicidi. Els jutges han de considerar no només les proves físiques i testimonis, sinó també elements com les intencions, les circumstàncies en què es va cometre el crim i l'aplicació de precedents jurídics. Aquest procés pot durar mesos o anys, a diferència de la immediatesa amb què un àrbitre ha de prendre una decisió en un partit de futbol o bàsquet.

Els jutges també estan subjectes a un sistema de control i apel·lacions. Qualsevol resolució judicial pot ser recorreguda en instàncies superiors, cosa que permet corregir possibles errors o injustícies. En canvi, les decisions arbitrals en l'esport tenen un caràcter immediat i irreversible en la majoria dels casos, excepte quan existeix revisió tecnològica.

4.3. Per què la comparació és errònia?

Tot i que tant àrbitres com jutges han d'aplicar normes i prendre decisions, el marc en què ho fan és radicalment diferent. Mentre que l'àrbitre actua en un sistema tancat i autoregulat, el jutge ho fa en un entorn on la seva responsabilitat transcendeix l'escena immediata.

També cal tenir en compte que l'esport no és un espai on es dictamini justícia en termes legals, sinó un context de competició amb regles prèviament pactades. L'èxit o fracàs en una competició depèn de molts factors, i no necessàriament d'una equitat absoluta, ja que elements com l'atzar o decisions subjectives influeixen inevitablement en el desenvolupament del joc.

La figura de l'àrbitre i la del jutge no són equiparables. La seva tasca es desenvolupa en entorns diferents, amb criteris de presa de decisions desiguals i amb objectius clarament diferenciats. Mentre que el jutge s'encarrega d'aplicar la llei amb una finalitat social i legalment vinculant, l'àrbitre és un facilitador de l'espectacle esportiu, amb l'objectiu de garantir-ne el bon funcionament segons unes normes preestablertes.

Si bé l'àrbitre ha de prendre decisions sota una gran pressió i amb un elevat grau de responsabilitat, aquestes no tenen la transcendència social i legal de les resolucions judicials. L'esport i la justícia són dos àmbits diferenciats que responen a necessitats diferents de la societat, i per això no es pot pretendre que les normes que els regulen funcionin de la mateixa manera.

Segons l'estudi de Guillén i Jiménez ², les característiques més valorades per àrbitres i jutges són l'imparcialitat, el coneixement del reglament, la justícia i l'honradesa. Tot i que les habilitats comunicatives no apareixen entre les més valorades, aspectes com ser "comunicatiu/dialogant", "respectuós" o "diplomàtic" obtenen puntuacions destacables dins del factor "estil personal humà".

Aquest factor, identificat mitjançant anàlisi factorial, reuneix una sèrie de trets relacionats amb la manera com l'àrbitre es relaciona amb l'entorn. Això indica que, tot i no ser el centre de la valoració, la comunicació interpersonal forma part indestruïble del bon exercici arbitral.

² Guillén, F., Jiménez Betancort, H. y Pérez Ruíz, A. (1999). Diferencias entre árbitros y jueces deportivos: análisis de las características percibidas positivamente. En G. Nieto y E. Garcés de los Fayos (Eds.), Psicología de la Actividad Física y del Deporte. Areas de investigación y aplicación. Murcia: Sociedad Murciana de Psicología de la Actividad Física y el Deporte.

5. Precedents

5.1. La comunicació en l'arbitratge del bàsquet: un debat antic amb reptes actuals

La relació entre la comunicació i l'arbitratge no és un tema nou ni una qüestió recentment descoberta. Des de fa dècades, experts en arbitratge i comunicació han analitzat com els àrbitres interactuen amb jugadors, entrenadors i públic, així com les conseqüències d'una comunicació ineficient. No obstant això, tot i els avenços en altres àmbits de l'esport, la comunicació arbitral en el bàsquet segueix presentant deficiències estructurals que limiten la seva eficàcia i transparència.

5.2. Un estudi que confirma una realitat coneguda

L'estudi de Martinescu-Bădălan (2017) ³ aprofundeix en una realitat que fa anys que es debat en l'àmbit esportiu: la importància d'una comunicació clara i efectiva en l'arbitratge. L'autor analitza com els àrbitres de bàsquet no només han de dominar el reglament, sinó que també han de saber transmetre informació de manera efectiva per evitar conflictes i garantir el bon desenvolupament del joc.

Segons aquest estudi, la comunicació arbitral es basa en una combinació de llenguatge verbal, gestual i l'ús de senyals sonors. Tot i que aquesta estructura comunicativa està ben establerta dins del col·lectiu arbitral, Martinescu-Bădălan destaca que hi ha una gran diferència entre la comunicació interna (entre àrbitres i assistents) i la comunicació externa (amb jugadors, entrenadors i públic). Aquesta última és la que presenta més mancances, especialment pel que fa a la possibilitat d'explicar decisions durant o després dels partits.

³ Martinescu-Bădălan, Fabiana "Communication and Their Role in The Preparation and Presentation of The Basketball Referee" International conference KNOWLEDGE-BASED ORGANIZATION 23.2(2017)

5.3. Comparació amb altres esports: un debat que ja ha trobat solucions

Un dels aspectes més interessants que posa sobre la taula l'estudi de Martinescu-Bădălan és el contrast entre la comunicació en el bàsquet i en altres disciplines esportives. En esports com el futbol americà i el rugbi, s'han implementat sistemes que permeten als àrbitres explicar les seves decisions en temps real. En aquests esports, l'ús de micròfons oberts o la retransmissió de converses entre àrbitres i assistents permet als aficionats entendre millor les decisions preses.

En el bàsquet, especialment en l'àmbit europeu i espanyol, aquesta transparència encara no s'ha desenvolupat completament. A diferència de l'NBA, on existeixen informes postpartit sobre decisions arbitrals polèmiques, en les competicions FIBA i en l'ACB no hi ha mecanismes formals perquè els àrbitres justifiquin les seves decisions davant el públic. Aquesta manca de comunicació fomenta la desconfiança i la percepció que els col·legiats actuen de manera arbitrària o erràtica.

5.4. La necessitat de recuperar un debat obert

L'estudi de Martinescu-Bădălan aporta dades i arguments que reforcen la necessitat de continuar debatent aquest assumpte i, sobretot, d'implementar solucions efectives. Entre les propostes que podrien millorar la comunicació arbitral en el bàsquet destaquen:

- Micròfons oberts per als àrbitres, per permetre que el públic escolti les explicacions en temps real.
- Rodes de premsa postpartit, on els col·legiats puguin justificar les seves decisions i aclarir dubtes.
- Publicació d'informes tècnics, seguint el model de l'NBA, per oferir transparència en les accions polèmiques.
- Formació específica en comunicació per als àrbitres, per millorar la seva capacitat d'interacció amb jugadors i entrenadors.

La relació entre comunicació i arbitratge continua sent un tema pendent de resolució en moltes competicions esportives, especialment en el bàsquet europeu. Tal com destaca Martinescu-Bădălan (2017), una millor comunicació arbitral podria reduir la polèmica, millorar la percepció pública dels àrbitres i contribuir a un joc més just i

transparent. L'arbitratge ha evolucionat en molts aspectes tècnics, però encara queda un llarg camí per recórrer en la seva relació amb la comunicació i la seva presència en els mitjans.

6. Dues aproximacions a la comunicació arbitral en el bàsquet espanyol

6.1. L'experiència de Valentí Junyent: la necessitat d'un canvi estructural

Valentí Junyent i Torras, amb una llarga trajectòria en la gestió esportiva i l'arbitratge, ha aportat una visió essencial sobre la modernització de la comunicació arbitral en el bàsquet espanyol. Segons ell, la proposta d'implementar un sistema més obert i transparent és fonamental per al futur de l'arbitratge. Durant la seva experiència com a director esportiu i d'arbitratge de l'ACB, va ser testimoni de les primeres iniciatives per millorar la comunicació entre els àrbitres i els mitjans, com l'apartat dedicat a l'estament arbitral en la Guia Oficial 2005-2006 Marca.

Junyent destaca que una millor comunicació no només beneficiaria els àrbitres, sinó també la competició en general, ja que contribuiria a reduir la polèmica i a millorar la percepció del col·lectiu arbitral. Tot i això, també reconeix que les restriccions normatives i la resistència al canvi dins dels òrgans federatius són els principals obstacles per a la implementació de nous sistemes comunicatius.

Segons Junyent, l'arbitratge espanyol encara està ancorat en una estructura rígida que impedeix avançar cap a models més moderns com els de l'NBA, on els àrbitres tenen un paper més actiu en la comunicació amb els aficionats i els mitjans. Per tant, creu que és necessari impulsar una reforma estructural que no només inclogui noves eines tecnològiques, sinó també un canvi de mentalitat dins de l'estament arbitral.

6.2. La visió de Juan Carlos Mitjana: experiència arbitral i comunicació en temps real

Juan Carlos Mitjana Lechuga, exàrbitre internacional amb més de 850 partits dirigits a la Lliga ACB, aporta una perspectiva des de dins del col·lectiu arbitral. Amb la seva experiència com a consultor per a la FIBA i la seva tasca al Comitè Català d'Àrbitres, Mitjana subratlla que la millora de la comunicació en l'arbitratge no només ha de basar-se en reformes estructurals, sinó també en la capacitat dels àrbitres per adaptar-se a nous models comunicatius.

Segons Mitjana, un dels exemples més clars d'aquesta evolució s'ha vist en la FIBA durant els Jocs Olímpics de París 2024, on es va implementar un programa pilot que permetia als àrbitres explicar els criteris arbitral directament als capitans dels equips abans i durant els partits. Aquest canvi va demostrar que una comunicació més fluida entre àrbitres i jugadors pot reduir tensions i millorar la comprensió de les decisions arbitral.

D'altra banda, Mitjana assenyala que el model de l'NBA, on els àrbitres estan plenament integrats en el producte mediàtic de la lliga, permet una comunicació molt més efectiva amb els aficionats. En canvi, a l'ACB i altres lligues europees, els drets televisius i la gestió del producte esportiu estan en mans d'operadors externs, cosa que dificulta la inclusió de l'arbitratge dins de l'estratègia de comunicació de la lliga.

Malgrat els avantatges evidents d'una millor comunicació, Mitjana reconeix que la seva implementació depèn en última instància de la voluntat dels dirigents de l'estament arbitral. La resistència al canvi i la rigidesa normativa continuen sent obstacles importants, tot i que els models internacionals mostren que una reforma en aquesta direcció podria tenir un impacte positiu tant en la percepció dels àrbitres com en la qualitat de l'espectacle esportiu.

6.3. Conclusions: dos punts de vista complementaris

L'anàlisi de les perspectives de Valentí Junyent i Juan Carlos Mitjana mostra que la necessitat de millorar la comunicació arbitral en el bàsquet espanyol és un repte pendent. Tots dos coincideixen que la transparència en les decisions arbitral és fonamental per garantir la credibilitat del sistema, però també destaquen que qualsevol canvi ha d'anar acompanyat d'un compromís institucional real per modificar les normatives i adaptar-les a un model més modern i eficient.

Les experiències pilot com la de la FIBA als Jocs Olímpics i l'exemple consolidat de l'NBA demostren que és possible integrar la comunicació arbitral dins de l'estructura de la competició sense comprometre la seva autoritat. No obstant això, el camí cap a

aquesta modernització requerirà una combinació de reformes tècniques, voluntat política i, sobretot, un canvi de cultura dins de l'arbitratge espanyol.

7. Silenci institucional: reticències a parlar sobre la comunicació arbitral

En el marc de la recerca d'aquest Treball Final de Grau, orientada a analitzar la necessitat de modernitzar la comunicació dins del col·lectiu arbitral del bàsquet espanyol, es va intentar contactar de manera extraoficial amb una figura amb experiència contrastada a la Lliga ACB i vinculada actualment a l'estructura del Departament Arbitral. L'objectiu era recollir una opinió qualificada sobre la viabilitat d'introduir nous mecanismes de comunicació, com ara rodes de premsa postpartit, explicacions públiques de les jugades polèmiques o sistemes d'escolta de les converses arbitrals durant els partits.

Tot i el caràcter informal de la consulta, la resposta va ser clara: es va declinar fer cap comentari al respecte i es va indicar que qualsevol valoració havia de canalitzar-se a través del Departament de Comunicació de l'ACB. Aquest posicionament reflecteix el funcionament intern actual de l'estament arbitral, on el discurs sobre possibles reformes comunicatives queda fortament centralitzat i institucionalitzat.

La manca de resposta directa no és un fet anecdòtic, sinó una dada rellevant en si mateixa. Confirma, en part, la hipòtesi que dins les estructures arbitrals espanyoles encara existeix una resistència notable a obrir el debat sobre la transparència i la pedagogia pública de les decisions arbitrals. Aquesta actitud contrasta amb la tendència internacional d'altres competicions com l'NBA o, més recentment, la FIBA, on s'han introduït mesures per fer més accessibles les interpretacions tècniques a mitjans i aficionats.

Un exemple paradigmàtic d'aquesta cultura de la comunicació tancada es va produir el 14 de març de 2025, en el partit entre Valencia Basket i UCAM Murcia, decidit per un sol punt. Una acció discutida en els darrers instants, en què es va qüestionar una possible interferència després del toc al tauler, va generar una forta reacció per part de l'entrenador murcià Sito Alonso i múltiples comentaris de jugadors a les xarxes socials.

Tot i el ressò mediàtic, el funcionament oficial de l'ACB en aquests casos es manté dins els circuits interns. Un avaluador tècnic revisa cada partit —presencialment o en

vídeo— i, si cal, es convoca una reunió amb els àrbitres per consensuar criteris futurs. En aquest cas concret, es va elaborar un informe tècnic basat en l'article 31.2.4 del reglament FIBA, concloent que la decisió havia estat correcta. No obstant això, aquest informe només va ser remès als dos clubs implicats i no es va fer públic.

Aquest procediment és habitual: la revisió tècnica de les accions polèmiques és rigorosa, però restringida. Malgrat l'existència de dossiers interns per als clubs, els aficionats i els mitjans continuen sense accedir a una explicació clara i directa sobre les decisions arbitral. Aquesta manca de comunicació alimenta la percepció de poca transparència i de desconexió amb l'entorn del joc.

En resum, la manca de resposta formal o informal a peticions com la d'aquest treball, així com la naturalesa interna dels processos de revisió, evidencien les dificultats estructurals per avançar cap a un model arbitral més obert i dialogant.

7.1. La resposta de la Federació Catalana de Bàsquet: una oportunitat perduda de col·laboració

En el marc de la investigació per al meu Treball de Final de Grau, centrada en la política de comunicació del sistema arbitral del bàsquet espanyol, vaig sol·licitar la col·laboració de la Federació Catalana de Bàsquet (FCBQ). En concret, vaig adreçar una petició d'entrevista o declaració al seu Comitè d'Àrbitres, amb la voluntat d'incloure la perspectiva federativa catalana dins d'una anàlisi que ja comptava amb la visió de responsables de l'ACB, per mitjà de Pablo Malo de Molina.

La resposta oficial, signada pel secretari del Comitè d'Àrbitres de la FCBQ, Sr. Jordi Anguera, va ser la següent:

"Els àrbitres catalans de l'ACB pertanyen a nivell administratiu i tècnic a la pròpia ACB. Millor que et posis en contacte amb el departament d'arbitratge de l'ACB perquè gestioni la teva petició."

Aquesta resposta, tot i ser formalment correcta en la seva delimitació competencial, es pot entendre com una mostra de desconexió o manca de voluntat col·laborativa davant una recerca universitària que interpel·la també la responsabilitat formativa i institucional de la Federació. Cal recordar que els àrbitres catalans, tot i estar sota l'estructura tècnica de l'ACB, s'han format i han crescut dins el sistema federatiu

català. A més, la cultura arbitral i comunicativa que avui exhibeixen té les seves arrels en la pedagogia i les línies de treball desenvolupades en l'àmbit territorial.

Aquesta negativa adquireix un caràcter especialment significatiu si tenim en compte que, en el moment de fer la petició, ja disposava de les aportacions de la pròpia ACB. La meua demanda no buscava una derivació cap a la lliga professional, sinó justament el contrast, el context i la complementarietat que pot aportar l'experiència d'una institució que, com la FCBQ, és clau en la formació d'àrbitres i en la transmissió de valors dins el bàsquet base.

Per tot plegat, la resposta rebuda pot ser interpretada com una forma de desentendre's de la responsabilitat institucional en el debat sobre la transparència i la comunicació arbitral. No es tracta de demanar responsabilitats sobre els criteris arbitral professionals, sinó de valorar el paper que la Federació juga —o pot jugar— en la promoció d'un col·lectiu que necessita obrir-se al públic i als mitjans amb més claredat, pedagogia i humanització.

Aquest episodi evidencia una oportunitat perduda per part de la FCBQ de participar en una recerca que vol aportar propostes per millorar la percepció social dels àrbitres. Més que una simple derivació burocràtica, s'esperava una resposta amb més vocació de diàleg, especialment venint d'una entitat que, com proclama sovint, aposta per la formació integral i el creixement de tots els agents del joc.

8. El cervell silenciós de la Lliga: el paper del cap de premsa de l'ACB

En una competició tan visible com la Lliga Endesa, on cada jornada genera desenes de titulars, entrevistes i debats, hi ha una figura clau que treballa lluny dels focus però amb influència directa sobre tot el que es publica: el cap de premsa de l'ACB. Més enllà de gestionar rodes de premsa o preparar notes informatives, aquest professional és el nexa entre la competició i l'opinió pública, el guardià de la imatge institucional i el gestor invisible de moltes tensions comunicatives.

8.1. Més que un portaveu: arquitecte del relat institucional

El cap de comunicació de la lliga no només parla en nom de l'organització: coordina tota l'estratègia comunicativa. Això inclou des de la cobertura mediàtica dels partits fins a la supervisió dels continguts audiovisuals, la gestió de xarxes socials, les campanyes promocionals i la relació amb mitjans nacionals i internacionals. El seu objectiu és doble: informar i protegir la reputació de la competició, mantenint l'ACB com una marca solvent, moderna i fiable.

També s'encarrega de redactar comunicats oficials en situacions de crisi, coordinar missatges amb patrocinadors i institucions, i garantir la coherència discursiva entre totes les peces comunicatives de la lliga. Per tot plegat, el cap de premsa ha de tenir formació periodística, coneixement estratègic, sensibilitat institucional i capacitat per prendre decisions en entorns d'alta pressió.

8.2. Gestió de crisi: entre la polèmica i la contenció

Una de les tasques més complexes és gestionar situacions de crisi. Errors arbitrals, declaracions polèmiques, incidències en partits o situacions fora del parquet poden posar en risc la imatge de la lliga. En aquests casos, el cap de premsa ha de decidir si cal emetre un comunicat, convocar roda de premsa, gestionar exclusives amb mitjans o mantenir silenci estratègic. I ho ha de fer sovint en minuts, mentre les xarxes bullen.

També cal actuar davant la difusió de continguts falsos, filtracions d'informacions delicades o atacs reputacionals. En aquestes situacions, tenir una xarxa de contactes fiables als principals mitjans pot ser determinant per frenar una polèmica o desmentir una informació errònia abans que es faci viral.

8.3. Relació amb clubs, mitjans i jugadors

L'ACB és una associació de clubs, i a cada jornada hi ha 18 veus amb interessos, estils i discursos propis. El cap de comunicació ha de mantenir un contacte permanent amb els responsables de premsa dels equips, oferint suport, compartint protocols i evitant que declaracions individuals puguin contradir el relat institucional.

També ha de coordinar-se amb periodistes i redactors de premsa, ràdio, televisió i mitjans digitals, donant-los accés a estadístiques, documents oficials, entrevistes o imatges exclusives. És fonamental mantenir una relació professional fluïda, saber qui necessita què, i evitar la sensació d'opacitat, especialment en mitjans que segueixen la lliga de manera regular.

Amb els jugadors i entrenadors, tot i no tenir una relació directa habitual, el cap de premsa s'hi pot veure implicat quan una declaració transcendeix el marc esportiu i obliga la lliga a posicionar-se. En aquests casos, es treballa conjuntament amb el club afectat per consensuar la resposta.

Campanyes, storytelling i projecció internacional

En l'actualitat, el cap de comunicació també és responsable de crear continguts que ajudin a construir el relat de la lliga més enllà dels resultats esportius. Això inclou:

- Producció de mini documentals i entrevistes humanes
- Campanyes temàtiques (Dia de la Dona, Lluita contra el Racisme, etc.)
- Coordinació amb patrocinadors per a accions conjuntes
- Projecció de continguts en anglès o altres idiomes per fer créixer l'impacte internacional

La lliga no es juga només a pista, també es juga a la narrativa. Saber explicar històries d'esforç, superació i valors és avui indispensable per connectar amb les noves audiències.

8.4. El dia a dia: del backstage a l'acció

En una jornada de partit, el cap de comunicació pot començar coordinant l'arribada de mitjans, supervisant la graella televisiva, atenent peticions d'entrevistes prèvies i gestionant les xarxes socials de la lliga. Durant el partit, controla les estadístiques, segueix les incidències i coordina els missatges que es publiquen. I un cop finalitzat, assegura les declaracions, envia materials a mitjans, valida els continguts audiovisuals i atén la roda de premsa.

A més, setmanalment participa en reunions estratègiques amb la direcció de l'ACB, planifica calendaris de continguts i valora quines històries poden generar impacte positiu.

Una professió que combina passió, diplomàcia i reflexos

Ser cap de premsa de l'ACB és estar al centre d'una estructura complexa. Cal tenir coneixement periodístic, sensibilitat institucional, habilitats diplomàtiques, empatia comunicativa i capacitat de treball sota pressió.

És una professió vocacional i d'alta exigència. Però també una de les més estratègiques perquè, en el fons, la comunicació és l'estructura que manté unida la lliga davant les crítiques, les emocions i els relats externs.

Quan un cap de premsa fa bé la seva feina, gairebé ningú ho nota. Quan no la fa, tothom ho veu. Per això, aquest és, segurament, un dels oficis més difícils i decisius del bàsquet professional espanyol.

9. La visió de l'ACB : PABLO MALO DE MOLINA

Per més que es tendeixi a comparar amb l'NBA o amb el rugby, el context europeu obliga a un ritme propi en la reforma comunicativa dels col·lectius arbitral. Així ho defensa Pablo Malo de Molina, responsable de comunicació de l'ACB, que considera que la lliga estatal ha fet passos decidits cap a una major transparència, però que cal avançar amb “cap i calma”.

En els darrers anys, la comunicació arbitral ha esdevingut un dels principals camps de batalla per millorar la transparència en els esports professionals. Mentre que en disciplines com el futbol la resistència a obrir canals de comunicació entre àrbitres i públic continua sent notòria, altres competicions han explorat fórmules innovadores per apropar el col·lectiu arbitral als aficionats i mitjans. En aquest context, el bàsquet espanyol ha sigut pioner en molts aspectes.

Pablo Malo de Molina, responsable de comunicació de l'ACB, exposa aquesta evolució com un procés de maduració constant. “Portem molt temps avançant. Hem après el camí amb convicció i més afecte que moltes altres organitzacions”, afirma. La seva visió combina l'orgull pel que s'ha aconseguit amb la prudència sobre com continuar. “*Les coses no es poden fer de cop. Cal entendre el nostre entorn social, mediàtic i tècnic*”, matisa.

9.1. Mesures adoptades: cap a una transparència progressiva

Un dels punts centrals de la política comunicativa de l'ACB és l'ús del vídeo i de l'àudio com a eines pedagògiques i de transparència. A través de l'*instant replay*, disponible des de fa més de sis anys, els espectadors poden veure com els àrbitres revisen jugades clau. Però l'evolució ha anat més enllà. Des de fa pocs anys, els àrbitres expliquen en temps real a les càmeres què aniran a revisar, i actualment ja se sent en directe la conversa completa entre els membres de l'equip arbitral durant aquestes revisions.

Aquest accés inèdit a la comunicació arbitral representa, segons Malo, “*un exercici de transparència molt potent*”. I afegeix: “*Els espectadors sovint no saben què està passant quan el joc s'atura. Ara poden escoltar directament la justificació de cada decisió, i això millora la seva comprensió del partit*”.

Altres mesures rellevants han estat la presència d'àrbitres en actes institucionals de la Lliga Endesa, com la presentació oficial de la temporada, i fins i tot la participació directa en retransmissions televisives. En alguns casos, els col·legiats han aparegut a plató per comentar jugades i criteris, una iniciativa encara infreqüent a Europa.

També destaquen les campanyes de sensibilització. En una d'elles, els àrbitres van ser protagonistes d'un vídeo institucional contra els insults a les pistes, una forma de posar rostre i veu a un col·lectiu sovint invisibilitzat o deshumanitzat: *“Intentem normalitzar la seva figura dins del joc. És important que el públic els vegi com a part del sistema esportiu, no com a enemics”*, insisteix Malo.

9.2. Els límits del sistema: factors tècnics i culturals

Tot i els avenços, el responsable de comunicació de l'ACB reconeix que hi ha barreres importants per implementar models més agosarats com el de l'NBA, on els àrbitres compareixen en roda de premsa després de partits polèmics. *“Sincerament, encara ho veig lluny. No és només una qüestió de voluntat, sinó de context. Aquí, qualsevol error es dramatitza moltíssim”*, alerta.

Segons explica, hi ha dues raons que dificulten aquest tipus de transparència immediata. En primer lloc, el poc temps disponible per analitzar les accions després del partit: *“No tindria sentit que un àrbitre sortís a parlar sense saber si ha encertat o no. Seria especular”*. I en segon lloc, la pressió mediàtica i social. El sistema de competició a Espanya, amb ascensos i descensos i una crítica molt intensa des de mitjans i xarxes, genera un entorn hostil per al col·lectiu arbitral: *“Aquí l'àrbitre està molt més exposat que als Estats Units o a l'àmbit anglosaxó”*.

A aquestes dificultats se sumen les diferències tècniques. Tot i que hi ha pavellons molt moderns, no tots tenen la infraestructura necessària per fer produccions televisives al nivell de l'NBA. Això condiona també les possibilitats de captació d'àudio o de càmeres en directe. *“Hi ha limitacions objectives que ens obliguen a ser realistes”*, conclou.

9.3. Relació amb FIBA i perspectives de futur

En l'àmbit internacional, la relació entre l'ACB i la FIBA és de mútua influència. Quan l'organisme internacional adopta canvis normatius, l'ACB els aplica, però també és capaç de proposar innovacions pròpies. És el cas del *Challenge*, que es va implantar a la lliga espanyola abans que a altres competicions globals. *“Hi ha confiança mútua. Si FIBA vol provar alguna cosa i creu que l'ACB és un bon escenari, ho estudiem”,* assegura Malo.

Pel que fa al futur, des de l'ACB es reconeix que hi ha projectes nous en marxa, tot i que encara no s'han fet públics. L'objectiu és clar: continuar avançant en transparència i apropar el col·lectiu arbitral al públic, sempre dins del marc que permeti el context social i tècnic de la competició.

L'ACB ha emprès des de fa anys un camí cap a la modernització comunicativa del col·lectiu arbitral. Malgrat les dificultats pròpies del sistema esportiu espanyol i europeu, ha impulsat mesures concretes per fer més comprensibles i accessibles les decisions arbitral. La transparència, en aquest cas, no és només una paraula, sinó una pràctica en evolució.

Com recorda Pablo Malo de Molina, *“si mires la trajectòria de l'ACB en obertura i visibilitat arbitral, veuràs que ha estat molt significativa”*. El camí, però, no s'ha acabat. El repte ara és seguir avançant sense perdre l'equilibri entre exposició pública i protecció institucional. Un repte que marcarà els pròxims anys del bàsquet professional a Espanya.

9.4. La cultura esportiva i la figura de l'àrbitre: una barrera invisible per a la transparència

La modernització del sistema comunicatiu del col·lectiu arbitral en el bàsquet professional no depèn únicament de la voluntat institucional ni dels recursos tècnics disponibles. Tal com exposa Pablo Malo de Molina, responsable de comunicació de l'ACB, un dels principals condicionants és la pròpia cultura esportiva i social. La manera com es percep, s'interpreta i es representa la figura de l'àrbitre a Espanya té un pes decisiu a l'hora de definir quins canvis són viables i quins no. És el que podríem anomenar una **barrera cultural invisible**, però molt real.

9.5. Respecte institucional: una qüestió d'imaginari col·lectiu

Segons Malo, el context europeu, i en particular l'espanyol, és poc propici a una exposició pública forta dels àrbitres. A diferència d'altres sistemes, com el de l'NBA, on els àrbitres poden explicar-se en rodes de premsa després dels partits, aquí això es veu encara molt lluny. *“Avui dia és complicat”, sentència. “Qualsevol error es dramatitza moltíssim”.*

Aquesta realitat és coherent amb estudis que analitzen el grau de respecte institucional vers els àrbitres segons el context cultural. Els països anglosaxons tendeixen a valorar més la imparcialitat i l'autoritat formal, mentre que en contextos mediterranis es prioritza una cultura més emocional i identitària del joc, en què l'àrbitre sovint és vist com a obstacle o enemic, especialment per l'aficionat. Aquest tret es veu amplificat per una cultura mediàtica de la polèmica, com analitza García Ferrando (2011),⁵ que assenyala que “els mitjans tendeixen a explotar els errors arbitral com a eix narratiu de conflicte”.

9.6. L'esport com a espai emocional i tribal

Aquesta cultura emocional es manifesta sobretot a les graderies i a les xarxes socials, on l'hostilitat envers l'arbitratge és sovint immediata i poc matisada. Pablo Malo ho resumeix amb claredat: *“Aquí, l'àrbitre està més exposat a la crítica”.* Aquesta afirmació es pot llegir en paral·lel al concepte de “tribalisme esportiu”, que descriu com els aficionats construeixen identitats oposades basades en la fidelitat a un equip i en la desconfiança envers tot allò que en pugui interferir, inclòs l'arbitratge.

En aquest context, fer parlar l'àrbitre després d'un partit podria suposar, més que un gest de transparència, un acte d'exposició pública potencialment destructiu. Això explica per què la mateixa ACB prefereix, per ara, centrar-se en fórmules més controlades, com la transmissió en directe de les converses entre àrbitres durant el *instant replay*, que ja s'apliquen amb èxit des d'aquesta temporada.

9.7. El pes de la pressió esportiva

Un altre factor cultural és la pròpia estructura de la competició europea. A diferència de l'NBA, on no hi ha descensos, a Espanya la pressió competitiva —amb ascensos, descensos i classificacions ajustades— incrementa l'estrès i dramatitza els errors. Tal com argumenta Malo, això converteix qualsevol decisió arbitral en un punt potencial de conflicte major: *“No tindria sentit que un àrbitre parlés sense saber si ha encertat o no”*.

La presa de decisions en contextos d'alta pressió, quan són objecte de judici immediat per part del públic i dels mitjans, genera un clima tòxic que afecta el rendiment i la disponibilitat dels àrbitres a comunicar-se obertament.

9.8. Un canvi cultural lent però necessari

Tot i aquestes dificultats, l'ACB insisteix que el camí cap a la transparència és irreversible. Segons Malo, *“hem après aquest camí amb convicció”* i els àrbitres cada cop tenen més presència en actes institucionals o en campanyes de sensibilització. El repte, doncs, no és només tècnic ni normatiu, sinó **cultural**. I els canvis culturals requereixen temps, pedagogia i, sobretot, constància.

A llarg termini, la normalització de la figura arbitral passa per transformar la mirada social que la defineix. Això implica accions comunicatives valentes, però també un canvi en l'educació esportiva, en la narrativa mediàtica i en el comportament dels clubs i aficions. En definitiva, el gran repte no és només donar veu

⁵ García Ferrando, M., Llopis Goig, R., & Consejo Superior de Deportes. (2006). Posmodernidad y deporte: entre la individualización y la masificación : encuesta sobre hábitos deportivos de los españoles, 2005 / Manuel García Ferrando ; con la colaboración técnica de Ramón Llopis Goig. Consejo Superior de Deportes.

10. “Ens falta cultura.”

Així ho expressa Pablo Malo de Molina. No parla de cultura esportiva en termes de coneixement tècnic ni de difusió mediàtica. Parla d'una cultura més profunda i cívica, que afecta el comportament a la graderia, el tracte als àrbitres, la relació entre jugadors i entrenadors, i la manera com entenem —i vivim— la competició. En definitiva, una cultura del respecte que, segons ell, encara no està prou arrelada al nostre bàsquet.

A cada possessió, a cada gest, el bàsquet revela molt més que tàctica o talent. És un reflex en moviment del que som com a comunitat. Sovint es diu que l'esport és una escola de vida, però, què estem aprenent realment quan l'insult i la desqualificació s'han normalitzat des de la graderia, quan el menyspreu a l'àrbitre es tolera com a part del joc, o quan la rivalitat es transforma en odi?

En aquest context, la cultura del respecte no és només una actitud desitjable: és una necessitat estructural. Allò que denuncia Malo de Molina no és un detall: és el fonament.

La cultura del respecte comença en l'àmbit formatiu. Clubs com València Basket treballen amb el concepte de “Cultura de l'Esforç”, una filosofia que no només busca rendiment esportiu, sinó també formació en valors com la humilitat, la cooperació i el respecte per l'altre. No es tracta de discursos bonics: són pràctiques sistemàtiques, amb entrenadors formats en educació emocional, activitats fora de la pista i protocols de conducta clars

Però l'arrel del problema no és només educativa, sinó també estructural i cultural. L'arbitratge, per exemple, és una figura sistemàticament menyspreada. La crítica pública, el qüestionament constant i la manca de protecció institucional generen un clima hostil. Aquesta dinàmica erosiona la confiança en el sistema. El futbol, amb iniciatives com el VAR i les rodes de premsa arbitral a l'NBA, ha intentat fer passos cap a la transparència i la pedagogia. En canvi, en el bàsquet espanyol, aquestes eines encara es veuen com una amenaça, no com una oportunitat de millora.

El respecte entre rivals tampoc està garantit. En una entrevista publicada a *El País* (2024), diversos professionals denunciaven que “encara hi ha càntics que fan un flac favor a l'esport”. Aquesta cultura de l'odi, segons deien, es disfressa de passió i identitat, però en realitat és intolerància disfressada de fidelitat. L'ACB i entitats com

el Bàsquet Girona han començat a treballar projectes educatius per revertir-ho, especialment entre els més joves.

També cal parlar del respecte a la diversitat. El bàsquet femení, per exemple, ha hagut de guanyar-se l'espai a base d'excel·lència. Figures com Laia Palau han sigut referents no només per la seva trajectòria esportiva, sinó pel seu discurs clar sobre la igualtat i la necessitat de trencar estereotips. El respecte, aquí, no és només una qüestió de conducta: és una qüestió de reconeixement estructural i mediàtic

Però el respecte no és una finalitat; és una pràctica diària. És el silenci abans del tir lliure. És l'aplaudiment a una gran jugada rival. És el diàleg pausat entre un entrenador i un àrbitre. És la capacitat de reconèixer la derrota sense buscar excuses. I és també l'aficionat que sap que animar no és insultar.

El bàsquet té un potencial immens com a eina de cohesió social i transmissió de valors. I aquest potencial només es desplega si entenem que el respecte no és una consigna, sinó una pràctica política i cultural. Un projecte de convivència.

Sí, ens falta cultura. Però no és una cultura de tàctica, d'estadística o d'espectacle. És una cultura del respecte. I com tota cultura, es pot aprendre, construir i protegir.

11. La roda de premsa

La roda de premsa és un dels instruments de comunicació institucional més estesos i arrelats en l'àmbit públic. El seu funcionament és conegut per pràcticament tothom: una entitat convoca els mitjans de comunicació per fer una compareixença pública en què es presenta una informació determinada i s'obre un torn de preguntes. Ara bé, darrere d'aquesta aparent simplicitat s'hi amaga una arquitectura comunicativa molt més complexa, amb formats, objectius i implicacions diverses segons el context.

Tot i la seva extensió a gairebé tots els sectors —de la política a l'empresa, passant pels espectacles i l'esport—, no totes les rodes de premsa són iguals. N'existeixen moltes variants, i cadascuna respon a una necessitat o estratègia concreta. Algunes tenen un caràcter marcadament informatiu: serveixen per comunicar una decisió presa, anunciar un fitxatge, explicar una sanció o presentar una nova normativa. Són útils per posar llum sobre una acció i deixar constància oficial del posicionament d'una entitat. Altres rodes, en canvi, tenen un to més justificatiu o explicatiu, especialment quan es tracta d'afers polèmics. En aquests casos, l'objectiu no és només transmetre un missatge, sinó defensar-lo, contextualitzar-lo o suavitzar el seu impacte mediàtic i social.

També hi ha rodes de premsa que funcionen com a plataforma promocional, com aquelles que presenten esdeveniments, productes o campanyes publicitàries. En aquests casos, el missatge està clarament dirigit a generar impacte i notorietat. En un extrem més combatiu, hi trobem les rodes reivindicatives, organitzades per col·lectius o institucions que volen fer pública una denúncia o una demanda específica. Aquestes, més que informar, apel·len a l'opinió pública i busquen una reacció, sovint amb un rerefons polític o social.

El context també condiciona el tipus de roda de premsa que es convoca. N'hi ha de periòdiques, com les habituals compareixences prèvies o posteriors als partits de futbol o bàsquet, que ja formen part del ritual comunicatiu de les competicions. En canvi, d'altres tenen un caràcter extraordinari, com les que es convoquen arran d'un fet inesperat, una crisi institucional o una decisió polèmica. En aquest darrer cas, sovint es parla de "roda de crisi", i l'objectiu principal és contenir l'impacte negatiu de la notícia, oferint una versió dels fets ràpida i controlada per part de l'organització afectada.

La composició dels participants també pot variar. Hi ha rodes protagonitzades per una única persona —normalment una figura amb autoritat, com un president, un entrenador o un portaveu—, però també n'hi ha que impliquen diverses veus: equips directius, tècnics, responsables institucionals o fins i tot compareixences conjuntes entre entitats diferents. En funció de l'escenari, això pot donar una imatge de coordinació i solidesa institucional o, en alguns casos, transmetre confusió si els missatges no són clars o estan mal sincronitzats.

Un altre aspecte important és el grau d'interacció que s'hi permet. La roda de premsa per excel·lència és aquella que inclou un torn de preguntes, on els periodistes poden qüestionar, matisar o ampliar la informació rebuda. Aquest element és clau per garantir un mínim de transparència i credibilitat. Ara bé, hi ha també rodes de premsa sense preguntes, en què la institució es limita a llegir un comunicat i no permet cap interpel·lació. Aquesta pràctica, tot i legalment vàlida, ha estat sovint criticada per la seva manca de voluntat dialògica i per reduir la funció dels mitjans a simples altaveus.

En el món de l'esport, on el relat i la gestió d'expectatives tenen un paper fonamental, la roda de premsa s'ha convertit en una peça essencial del guió comunicatiu. Entrenadors i jugadors n'ofereixen abans i després de cada partit, en què sovint es barregen valoracions tècniques, missatges institucionals i gestió emocional. No obstant això, hi ha una figura que encara avui roman pràcticament absent d'aquests espais: la de l'àrbitre.

A diferència del que passa en esports com el futbol americà (NFL), on els col·legiats poden fer declaracions públiques per explicar decisions polèmiques, o en el rugbi, on les converses entre àrbitre i jugadors són accessibles en temps real, en molts esports —inclòs el bàsquet espanyol— la veu arbitral no té cap presència comunicativa oficial. Aquesta absència alimenta la percepció de falta de transparència i genera un buit informatiu que sovint s'omple amb especulació, versions interessades i crítiques virulentes.

Obrir l'accés dels àrbitres als formats comunicatius —i en particular a la roda de premsa— podria representar un pas important cap a una cultura de la responsabilitat i la pedagogia arbitral. Compareixences públiques, encara que limitades a contextos puntuals o regulades per protocols estrictes, permetrien explicar criteris tècnics, posar context a certes decisions i humanitzar una figura sovint demonitzada. No es tractaria de sotmetre els col·legiats a judicis mediàtics, sinó de fer-los partícips d'un ecosistema comunicatiu que, avui dia, ja no admet buits de veu.

La roda de premsa, per tant, no és només una forma de comunicació: és una eina de construcció de confiança. I com qualsevol eina potent, el seu valor depèn del context, de l'ús que se'n faci i de la voluntat real de dialogar amb la societat.

12. El control de qualitat arbitral a l'ACB: rigor intern, transparència limitada

La lliga ACB disposa d'un sistema consolidat de control de qualitat arbitral, dissenyat per garantir coherència, millora contínua i professionalitat en les actuacions dels col·legiats. Aquest dispositiu, força desconegut per al gran públic, es desplega abans, durant i sobretot després de cada partit, i s'ha convertit en una eina fonamental per supervisar i corregir el criteri arbitral. Ara bé, l'accés a aquest sistema està restringit als propis àrbitres i als clubs implicats, cosa que obre el debat sobre la necessitat d'una transparència més gran cap a l'exterior.

Cada partit de la Lliga Endesa compta amb la supervisió d'un avaluador designat pel Departament Arbitral de l'ACB. Aquest pot ser-hi presencialment o fer el seguiment mitjançant el senyal audiovisual. Un cop finalitzat l'enfrontament, els tres col·legiats confronten la seva actuació amb el veredict de l'avaluador mitjançant una plataforma d'autoanàlisi on es revisen accions específiques, principalment les més discutides o complexes.

En cas de divergències d'interpretació o de criteri, el procediment preveu reunions tècniques –normalment a principi de setmana– per consensuar com s'han de gestionar accions similars en futurs partits. Aquestes trobades tenen com a objectiu unificar criteris i evitar incoherències en aplicacions de reglament, especialment en situacions de difícil lectura.

Quan una jugada concreta genera controvèrsia mediàtica o queixes formals dels equips, el Departament Arbitral elabora un informe específic amb l'anàlisi tècnica de la situació. Aquest document inclou:

- Imatges de vídeo en diferents angles i seqüències (plànol general, zooms, trajectòries).
- Referències explícites al reglament FIBA aplicable.
- Una valoració de la decisió arbitral, amb conclusió clara sobre si es considera encertada o errònia.

Aquests informes es remeten als clubs afectats i, de manera més general, es poden incorporar a dossiers interns que es distribueixen a tots els equips amb una selecció d'“accions difícils” per afavorir l'aprenentatge i el perfeccionament tàctic i reglamentari.

Aquest sistema de control arbitral és tècnicament sòlid i alineat amb estàndards professionals. Tanmateix, l'opacitat amb què es gestiona de portes enfora en limita l'impacte comunicatiu. Ni els informes puntuals, ni els dossiers d'accions difícils, ni les conclusions de les reunions tècniques són accessibles per a la premsa, l'afició o altres actors del món del bàsquet. Aquesta dinàmica alimenta la percepció de manca de transparència, especialment quan es produeixen errors greus o decisions polèmiques en partits d'alt impacte mediàtic.

En contraposició, altres competicions com l'NBA publiquen setmanalment informes oficials (*Last Two Minutes Report*) en què es valoren les decisions arbitral finals dels partits ajustats. Aquests documents reconeixen o desestimen errades, donant arguments tècnics clars i públics. El resultat: una millor comprensió per part dels aficionats i més confiança en el sistema.

Obrir parcialment el contingut d'aquests informes tècnics no implicaria exposar els col·legiats, sinó compartir criteris i racionalitats arbitral amb el conjunt del sistema: aficionats, periodistes, entrenadors i jugadors. Aquesta informació, gestionada amb cura i pedagogia, podria:

- Reduir la crispació derivada de la desinformació.
- Evitar especulacions o interpretacions errònies a xarxes i mitjans.
- Dignificar la figura arbitral mostrant la seva feina tècnica i raonada.

L'ACB ha fet avenços en matèria comunicativa, com ara l'ús de micròfons als àrbitres o la difusió de continguts pedagògics. Però el control de qualitat postpartit, avui per avui, continua sent un actiu poc visible, tot i ser una eina clau en la millora constant del col·lectiu arbitral.

13. Per què no fer estadística arbitral?

En el bàsquet professional, tot es mesura. Des dels punts i rebots fins a la defensa individual més invisible. Hi ha estadístiques de percentatge d'encert en tirs, d'eficiència ofensiva, de +/- per jugador, de possessions per quart i d'assistències potencials. També s'analitzen entrenadors, esquemes tàctics i fins i tot el comportament emocional dels equips. És, sens dubte, un esport cada cop més governat per la dada.

Ara bé, hi ha un element fonamental del joc que encara viu fora d'aquesta cultura de la mesura i la transparència: l'arbitratge. Els col·legiats són l'únic actor sobre el parquet que no té una valoració pública sistemàtica. Cap rànquing, cap dada comparativa, cap estadística oficial que ens expliqui –amb criteris clars– quin nivell de rigor i encert manté cadascun al llarg de la temporada.

I si el bàsquet modern està tan profundament analitzat... per què no apliquem també la lògica estadística a les actuacions arbitrals?

Proposem una idea senzilla: després de cada jornada de la Lliga ACB (o qualsevol altra competició professional), el Departament Arbitral podria elaborar una valoració numèrica de l'actuació de cada tríu arbitral, basada en criteris tècnics establerts (encert en accions revisables, coherència de criteri, control del partit, comunicació amb jugadors, etc.). Aquestes valoracions, ja existeixen a nivell intern, però mai es fan públiques.

Fer-les públiques –de manera ordenada i pedagògica, com un rànquing o índex acumulatiu– podria tenir diversos efectes positius:

- Donaria visibilitat a la bona feina arbitral, sovint ignorada si no hi ha polèmica.
- Permetria detectar patrons i millores al llarg de la temporada, com passa amb els jugadors.
- Reforçaria la cultura de la rendició de comptes dins el col·lectiu arbitral.
- Aproparia l'aficionat a la realitat complexa de xiular un partit de bàsquet.

Aquesta eina no hauria de servir per “assenyalar” àrbitres, sinó per normalitzar que també ells poden ser avaluats amb transparència, com qualsevol altre professional implicat en el joc.

El debat no és només tècnic, és comunicatiu. Quan un col·legiat s'equivoca en una jugada decisiva, la indignació aflora immediatament. Però com sap el públic si aquell àrbitre manté un alt nivell general o si ha encadenat errades greus en les últimes jornades? Sense dades, sense context, les crítiques s'acaben convertint en soroll.

La publicació regular d'aquestes valoracions ajudaria a canalitzar la conversa pública: parlariem de criteris, de progressió, de dades, i no només de percepcions. El discurs periodístic guanyaria en rigor, i la Lliga podria recuperar la iniciativa en el relat.

A més, una bona actuació arbitral reconeguda públicament, especialment en partits tensos, contribuiria a dignificar una figura massa sovint invisibilitzada o demonitzada. Els àrbitres també han de poder tenir “MVPs” simbòlics, com a reconeixement al seu bon criteri i lideratge.

En el món del futbol, la UEFA publica les designacions arbitrals i fa informes interns detallats, encara que no sempre accessibles. L'NBA, a través del *Last Two Minutes Report*, exposa públicament els encerts i errors en finals ajustats. El rugbi ofereix l'àudio complet entre àrbitres i assistents de vídeo. L'ACB ha fet avenços, com els àrbitres microfonats i l'anàlisi de jugades polèmiques, però encara hi ha marge.

Integrar la valoració arbitral com a part del sistema estadístic oficial de la Lliga suposaria un pas natural. No es tracta de convertir els col·legiats en objecte de concurs, sinó d'integrar-los plenament dins la cultura de l'avaluació objectiva que ja defineix l'esport professional.

La dada no ho explica tot, però ajuda a explicar millor el joc. I els àrbitres també en formen part.

14. Entrevista a Diego Ocampo: una visió tècnica sobre la comunicació arbitral al bàsquet espanyol

Una de les línies fonamentals d'aquest treball de final de grau és l'anàlisi de les mancances comunicatives existents entre el col·lectiu arbitral i l'ecosistema del bàsquet professional espanyol. Per tal d'abordar aquesta qüestió amb una mirada aplicada i pràctica, s'ha optat per recollir testimonis qualificats d'actors directament implicats en aquesta relació: entrenadors, jugadors, àrbitres i responsables tècnics.

Aquest capítol presenta i analitza l'entrevista realitzada a **Diego Ocampo**, entrenador amb una dilatada experiència a la Lliga Endesa, coneixedor dels diferents sistemes competitius i amb una visió crítica i constructiva sobre el model actual. L'entrevista es va dur a terme el 2 de maig de 2025 i va tenir una durada aproximada de 20 minuts. La conversa, plantejada en clau semi-estructurada, va girar al voltant de les propostes de millora en matèria de transparència arbitral, la comunicació amb entrenadors i públic, i el canvi cultural necessari per millorar la percepció dels col·legiats.

Aquesta entrevista no només aporta contingut empíric al treball, sinó que ajuda a identificar línies de reforma viables i consensuades des de l'experiència del dia a dia a les banquetes professionals.

14.1. L'arrel del problema: incomprensió normativa i manca de pedagogia

Segons Diego Ocampo, el problema comunicatiu entre àrbitres i entorn no comença —com sovint es pensa— després del partit, sinó abans, a la base del coneixement de les regles. L'entrenador ho expressa amb claredat:

“Jo crec que abans de res, el que caldria és explicar al públic les regles. Això ajudaria als àrbitres. No explicar-les els deixa molt desprotegits.”

Aquesta idea, en aparença òbvia, apunta a una mancança estructural greu: l'absència d'una estratègia pedagògica des de les institucions competents (ACB, FEB, FIBA) per fer arribar al gran públic les normes bàsiques i els criteris interpretatius que els àrbitres han d'aplicar. A diferència d'altres esports on es fan vídeos oficials, tallers o campanyes explicatives, el bàsquet espanyol pateix, segons Ocampo, una “bretxa de comprensió” que deriva en frustració i desconfiança.

Un exemple paradigmàtic que posa sobre la taula és la disparitat d'ús del *replay* instantani en funció de la competició. “A la BCL pots demanar-lo; a l'ACB, no. I a l'Eurolliga, diferent encara. El públic no entén res”. Aquesta manca d'unificació normativa entre lligues no només perjudica l'experiència dels espectadors sinó que debita la credibilitat del col·lectiu arbitral, ja que sembla que les regles siguin aleatòries o discrecionals.

14.2. La proposta estrella: àrbitres en roda de premsa?

Un dels punts centrals de la conversa va girar al voltant d'una proposta que, en aquest TFG, es defensa com una via de millora cap a la transparència: la compareixença voluntària dels àrbitres en roda de premsa per explicar les accions més polèmiques del partit.

Aquesta pràctica, habitual a l'NBA, on es publica fins i tot un informe oficial de l'últim quart dels partits igualats (*Last Two Minute Report*), seria una novetat absoluta al bàsquet europeu. Diego Ocampo s'hi mostra receptiu amb matisos:

“Humanitzaria la figura arbitral. Però caldria veure com es fa, perquè tampoc es tracta de posar-los encara més a la diana.”

La resistència principal a aquesta proposta, segons Ocampo, prové de dins mateix del col·lectiu arbitral. “Jo ho he parlat amb ells, i em diuen que no volen 'scratches arbitral'. Se senten exposats”. Tot i així, el tècnic creu que, ben gestionada, una compareixença limitada i enfocada a l'explicació normativa —i no a la justificació de cada decisió— podria ajudar a protegir els àrbitres més que no pas a vulnerar-los.

14.3. El pes cultural de la toxicitat: entre el futbol i la pedagogia

Un aspecte especialment interessant de l'entrevista és la crítica de fons que Ocampo fa a la cultura esportiva espanyola, que considera massa contaminada per la cultura futbolística:

“Estem molt influenciats pel futbol, i no és precisament un bon exemple.”

Aquesta influència es tradueix en una percepció tòxica dels àrbitres com a enemics, especialment per part del públic i alguns mitjans. El bàsquet, en canvi, ofereix escenaris de convivència més sans, com la Copa del Rei, on aficions diferents

comparteixen graderia sense incidents. Per això, Ocampo veu el bàsquet com una oportunitat:

“Jo he escollit el bàsquet per fer aquestes millores, perquè no és un esport tan intoxicat com d'altres.”

També defensa una política de prevenció sancionadora més estricta en categories de formació i en el comportament del públic: “Si un pare protesta dues vegades, multa econòmica. Així el club controla i envia el missatge”.

14.4. Massa advertiments, poca execució: una comunicació contradictòria

En l'àmbit estrictament comunicatiu dins la pista, Ocampo apunta una paradoxa: els àrbitres estan massa pendents d'advertir i poc de sancionar, cosa que genera incertesa i desgasta la relació amb jugadors i entrenadors:

“Hi ha avisos per tot: per tocar la pilota, per flopping, per comportament... Això genera una sensació constant d'amenaça.”

Proposa, en aquest sentit, un model més directe i coherent: eliminar els avisos i aplicar directament la sanció. Aquesta mesura, segons ell, aclariria el joc i eliminaria l'ambigüitat interpretativa.

“Si toques la pilota és tècnica. Si fas flopping, tècnica. Ja veuràs com deixen de fer-ho.”

14.5. Quan construir el reglament: el factor temporal

Una de les crítiques més lúcides de l'entrevista fa referència al moment en què es prenen les decisions normatives. Segons Ocampo, les reunions amb entrenadors o actors del joc es convoquen a principi de temporada, quan tot ja està decidit. Això impedeix fer aportacions reals.

“Quan ho fan a principi de temporada, ja està tot decidit. Queda una setmana i no pots fer marxa enrere.”

La seva proposta és organitzar reunions reals de construcció reglamentària a final de temporada, on es pugui fer balanç i recollir propostes abans que les estructures quedin tancades.

14.6. Una visió positiva: la comunicació ha millorat, però encara hi ha molt a fer

Tot i el to crític, Ocampo reconeix avenços significatius en la comunicació dins la pista:

“Hi ha molts àrbitres amb bona preparació. La relació amb entrenadors i jugadors ha millorat molt.”

Tanmateix, demana que aquesta comunicació no es basi en advertiments ni amenaces, sinó en una relació més empàtica i humana. Considera que les institucions haurien de promoure una cultura de respecte des de la base, per fer créixer una generació de jugadors i entrenadors que entenguin millor el joc i el rol arbitral.

També proposa elements de comunicació formativa i lúdica com el famós partit en què Moncho Fernández i Ibon Navarro van actuar com a àrbitres, i que considera “molt divertit i formatiu”.

Les reflexions de Diego Ocampo mostren com la millora de la comunicació arbitral no depèn només d'accions concretes, sinó d'un canvi global de cultura, d'educació esportiva i de voluntat institucional. Propostes com les rodes de premsa arbitral, l'explicació de les normes en formats didàctics, la coherència sancionadora o la participació real d'entrenadors i jugadors en la definició de regles aporten pistes valuoses per avançar cap a un bàquet més comprensible, respectuós i transparent.

“Tots ens equivoquem: jugadors, entrenadors i àrbitres. Però el que distorsiona és el focus.”

Aquesta frase resumeix perfectament el sentit d'aquest capítol i del conjunt del treball: no es tracta de eliminar l'error, sinó de gestionar-lo millor, entendre'l millor i comunicar-lo millor.

15. L2M a l'NBA

Un informe dels últims dos minuts (conegut com a "L2M") és un document que detalla jugada a jugada totes les decisions arbitrals en els darrers dos minuts del quart quart o de qualsevol pròrroga en partits que compleixen determinats criteris. Aquest informe inclou tant les decisions preses com les infraccions no assenyalades pels àrbitres, sempre que siguin considerades materials per al desenvolupament del joc.

Des de la temporada 2017-18, l'NBA publica sistemàticament un informe L2M per a qualsevol partit en què la diferència entre els dos equips sigui de tres punts o menys en algun moment dels darrers dos minuts del quart quart o de la pròrroga. Això permet analitzar amb detall les accions clau que poden haver influenciat directament en el resultat final.

L'NBA va introduir aquests informes com a part del seu compromís per millorar la transparència i la comprensió de les regles i processos arbitrals. L'objectiu principal és proporcionar als aficionats i als mitjans de comunicació una visibilitat més gran sobre les decisions preses en moments decisius dels partits. A més, actua com un mecanisme de rendició de comptes, ajudant a generar confiabilitat en el sistema d'arbitratge.

Abans de la implementació del sistema L2M, en els seus inicis al març de 2015, l'NBA reconeixia puntualment errors arbitrals mitjançant comunicats de premsa. No obstant això, la lliga va considerar que era necessari oferir una visibilitat més completa, destacant no només els errors, sinó també les decisions correctes. Segons les estadístiques de la lliga, els àrbitres encerten en aproximadament el 90% de les seves decisions, i la intenció és mostrar una imatge justa i equilibrada del seu rendiment.

L'equip directiu d'operacions de la lliga de l'NBA és l'encarregat de revisar les accions i prendre les determinacions que es publiquen a l'informe. La decisió final recau en Joe Dumars, vicepresident executiu i cap d'operacions de bàsquet de l'NBA.

Una "no-call" (accions en què els àrbitres no assenyalen una infracció) s'inclou a l'informe si es considera que ha tingut una incidència directa en el resultat de la

possessió o si ha generat confusió sobre l'aplicació de la normativa per part dels equips, els mitjans de comunicació i els aficionats.

Per marcar una decisió com a incorrecta, s'han de presentar proves de vídeo clares i concloents que demostrin que l'acció no es va arbitrar correctament. Aquesta metodologia segueix els mateixos criteris aplicats en les revisions de la repetició instantània de l'NBA.

Els informes L2M han esdevingut una eina fonamental per millorar la transparència en l'arbitratge de l'NBA. Tot i que no poden revertir errors comesos durant el joc, ajuden a garantir que els aficionats i els mitjans tinguin una explicació clara de les decisions arbitrals en els moments crucials dels partits. Aquesta iniciativa ha reforçat la imatge de la lliga com una organització compromesa amb la justícia i la rendició de comptes en la presa de decisions.

15.1. Opinions contraries al L2M

Des dels primers informes del 2015 que l'NBA publica, on s'analitzen les decisions arbitrals preses durant els dos últims minuts dels partits que han estat igualats. Aquests documents, coneguts com a Last Two Minute Reports (L2M), pretenen aportar transparència sobre l'actuació arbitral en els moments més crítics del joc. Tot i això, l'Associació Nacional d'Àrbitres de Bàsquet (NBRA) ha demanat la seva eliminació.

Segons els àrbitres professionals de la lliga, aquests informes no tenen cap incidència real en el resultat dels partits, i, en canvi, posen els col·legiats en el punt de mira de manera innecessària. L'NBRA considera que es crea una falsa expectativa de perfecció, que és impossible d'assolir en un entorn tan dinàmic com un partit de bàsquet.

A més, denuncien que els equips utilitzen els L2M per mobilitzar els aficionats en contra dels àrbitres, i que s'utilitzen com a eina polèmica més que com a eina constructiva. L'associació també critica la manca de transparència del propi sistema: no se sap qui redacta els informes, ni com s'estableixen les valoracions de les jugades. Aquesta manca de claredat, afirmen, soscava la credibilitat del col·lectiu arbitral.

Entre les propostes per reformar el sistema, en cas que no s'eliminin els informes, l'NBRA reclama que es publiquin els noms dels responsables dels L2M, que es garanteixi una coherència entre la instrucció interna als àrbitres i la valoració posterior de les jugades, i que s'estableixi un procediment d'apel·lació per corregir possibles errors en els informes.

Aquesta crida dels àrbitres obre un debat sobre els límits de la transparència i la responsabilitat en l'arbitratge esportiu. Mentre que l'NBA defensa els informes com una eina de confiança cap al públic, els col·legiats insisteixen que poden acabar

15.2. El cas Brooks: un exemple recent de controvèrsia arbitral

Un exemple recent de la polèmica entorn dels L2M va tenir lloc el 17 de gener de 2025, durant el partit entre els Houston Rockets i els Sacramento Kings, amb una ajustada derrota dels Rockets per 132-127. Al tram final del partit, l'aler Dillon Brooks va ser protagonista de diverses accions decisives.

Amb 33 segons per jugar-se i els Rockets un punt per sota, Brooks va robar la pilota a De'Aaron Fox, però els àrbitres van xiular falta per contacte amb el braç esquerre de Fox. Tot i el repte del tècnic Ime Udoka, la falta es va mantenir i Fox va anotar dos tirs lliures. Pocs segons després, Brooks va tornar a recuperar la pilota però li van assenyalar una altra falta, aquest cop per agafar la samarreta de Fox. Finalment, Brooks va ser eliminat per faltes amb només 8.8 segons al rellotge.

Després del partit, tant Udoka com Brooks van reconèixer que les accions podrien considerar-se faltes, però van criticar la inconsistència arbitral: consideraven que aquests contactes lleus contrastaven amb el criteri aplicat durant la resta del partit. Udoka va lamentar les "faltes toves" del final, i Brooks va denunciar que algunes es van xiular tard i condicionades per la revisió de vídeo.

Aquest cas exemplifica com els L2M poden encendre els ànims en situacions ajustades. Tot i que l'informe oficial de l'NBA no va detectar cap error arbitral en els últims dos minuts, el debat sobre la coherència, l'impacte i la utilitat d'aquests informes continua viu entre jugadors, entrenadors i àrbitres.

16. El cas del rugbi: comunicació, transparència i TMO

En el marc d'aquesta proposta de reforma en la comunicació arbitral, resulta imprescindible analitzar altres esports on la transparència i la participació activa dels col·legiats ja són una realitat consolidada. El cas del rugbi, especialment pel que fa a l'ús del Television Match Official (TMO), ofereix un model paradigmàtic de com la tecnologia pot esdevenir una eina de comunicació i no només de control.

El TMO és un àrbitre assistent situat fora del terreny de joc, amb accés a múltiples càmeres i repeticions en vídeo. Té la funció d'assistir l'àrbitre principal en situacions dubtoses com tries, infraccions prèvies o accions de joc brut. Però el que realment marca la diferència en el rugbi és la manera com aquesta assistència es comunica: les converses entre l'àrbitre principal i el TMO són públiques i se senten tant per televisió com, sovint, a l'estadi. Això converteix el procés de presa de decisions en un exercici de transparència pedagògica.

Aquesta pràctica té múltiples beneficis comunicatius. En primer lloc, permet que l'audiència entengui el criteri arbitral i l'apliqui a situacions similars en el futur. En segon lloc, transforma l'àrbitre en una figura activa dins del relat esportiu, que explica i justifica les seves accions. Finalment, afavoreix la confiança institucional en el sistema arbitral, ja que visibilitza el procés de decisió i redueix la sensació d'arbitrarietat.

Un exemple clar es va viure durant la Copa del Món de Rugbi de 2019, en una semifinal entre Anglaterra i Nova Zelanda. L'àrbitre Nigel Owens va consultar el TMO per verificar una acció prèvia a un try i, després d'escoltar l'assistent, va explicar per micròfon obert per què anul·lava la jugada. Aquest moment, retransmès en directe, es va convertir en un exemple de transparència comunicativa que va rebre elogis tant de mitjans com d'aficionats.

Ara bé, també hi ha crítiques. Alguns consideren que el TMO pot trencar el ritme del joc, especialment quan les revisions s'allarguen. Altres alerten que una excessiva tecnificació pot restar autoritat a l'àrbitre principal o que pot generar una dependència

excessiva del vídeo. Malgrat tot, el model del rugbi continua sent un referent per a altres disciplines, com ja ha començat a imitar la NFL o fins i tot la FIFA.

Incorporar un model semblant al bàsquet espanyol, on les decisions arbitral es poguessin explicar en directe o on els col·legiats tinguessin veu pública, seria un avenç notable cap a la transparència i la comprensió del joc. El rugbi ens mostra que un arbitratge més comunicatiu no només és possible, sinó que també millora l'espectacle i enforteix el respecte cap als qui imparteixen justícia dins el camp.

17. Comparació entre el TMO del rugbi i el VAR del futbol: dos models oposats de transparència arbitral

Els sistemes de suport tecnològic a l'arbitratge han marcat un abans i un després en la manera com es jutgen els partits. Tant el **VAR** en el futbol com el **TMO** en el rugbi tenen com a objectiu minimitzar errors greus i assegurar decisions més justes. Ara bé, l'impacte comunicatiu i la transparència d'ambdós sistemes són radicalment diferents, i ofereixen una lliçó valuosa per a la reforma del model arbitral en altres esports, com el bàsquet.

17.1. Què són i com funcionen el VAR i el TMO?

El **VAR (Video Assistant Referee)** es va implementar a nivell internacional al futbol el 2018, amb l'objectiu d'assistir l'àrbitre en quatre tipus de jugada: gols, penals, targetes vermelles i confusions d'identitat. La revisió es fa des d'una sala amb assistents i tecnologia de vídeo, que alerten l'àrbitre principal quan hi ha una situació dubtosa. L'àrbitre pot decidir revisar la jugada a la pantalla del camp, o acceptar la recomanació del VAR.

El **TMO (Television Match Official)** existeix des de fa més temps en el rugbi —la seva primera aparició en proves oficials data de 2001— i s'ha anat consolidant com un assistent actiu en decisions de tries, joc perillós, toc de línia i infraccions prèvies. A diferència del VAR, el TMO estableix una comunicació directa, verbal i pública amb l'àrbitre principal, i tot el procés és escoltat pel públic a l'estadi i per l'audiència televisiva.

17.2. Exemples reals i visibilitat pública

- TMO en acció: Nigel Owens Cops del Món 2015

Durant el partit entre Nova Zelanda i França als quarts de final, una jugada va acabar amb try a favor dels All Blacks. Owens va consultar el TMO per si hi havia hagut avançament o interferència. La conversa va ser **escoltada per tothom en directe**, amb Owens dient: *"I need to check the grounding and if there was any obstruction."* Després de la resposta del TMO, ell mateix va explicar la decisió al camp. El públic va **entendre el criteri i va acceptar la decisió sense polèmica**.

- VAR en acció: final del Mundial 2022, Argentina-França

Una de les jugades clau va ser un possible penal a favor de França per una mà dins l'àrea. El VAR va revisar la jugada durant més d'un minut. No es va informar de què es revisava, no es va escoltar cap conversa i l'única comunicació va ser un gest de l'àrbitre assenyalant el centre del camp. Tot i que finalment no es va xiular res, la manca d'informació va generar confusió entre aficionats i comentaristes, que van haver d'endevinar què havia passat.

17.3. Comparació comunicativa: una mirada crítica

Element	TMO (rugbi)	VAR (futbol)
Transparència del procés	Converses audibles i públiques en directe	Converses internes, no accessibles al públic
Autoritat final	L'àrbitre del camp decideix, després d'escoltar el TMO	L'àrbitre pot decidir o seguir la recomanació del VAR
Temps de revisió	Breu i comunicat verbalment mentre passa	A vegades llarg i sense explicació del que es revisa
Percepció del públic	Confiança elevada en el procés i en el criteri arbitral	Sovint desconfiança, confusió i especulació mediàtica
Acceptació institucional	Generalment ben valorat per jugadors, entrenadors i aficionats	Polèmic, amb moltes queixes per falta de coherència i explicacions

17.4. El TMO com a eina pedagògica

El rugbi ha entès que l'arbitratge no només ha de ser just, sinó entenedor. El TMO s'insereix dins una cultura de respecte a l'àrbitre, on explicar és tan important com decidir. Això construeix una comunicació bidireccional: l'àrbitre no només dicta, sinó que dialoga i educa.

17.5. El VAR com a eina tecnocràtica i despersonalitzada

En el futbol, el VAR s'ha presentat com una eina d'objectivació, però ha perdut oportunitats clau per explicar les decisions. El silenci del VAR en moments decisius contribueix a una percepció d'injustícia, especialment quan les mateixes jugades són jutjades diferent segons el partit.

17.6. Implicacions per a altres esports

Aquest contrast és especialment rellevant per al bàsquet. L'esport ja compta amb tecnologies com l'Instant Replay, però sovint sense una explicació clara ni un accés públic al procés. Si es vol avançar cap a una reforma del model arbitral, el TMO ofereix una referència directa i aplicable: no només cal revisar bé, sinó comunicar bé.

18. La comunicació arbitral com a generadora de continguts periodístics

En el marc del present treball, s'ha abordat àmpliament la manca de comunicació del col·lectiu arbitral del bàsquet espanyol com a problema estructural que afecta la seva imatge, la relació amb els agents de joc i la percepció pública. No obstant això, cal afegir una altra perspectiva fonamental: la necessitat creixent que tenen els mitjans de comunicació esportius de generar continguts originals i de qualitat, i el paper clau que hi podria jugar una obertura comunicativa per part dels àrbitres.

En un entorn informatiu altament competitiu, on la demanda de novetats és contínua i la diferenciació esdevé essencial, els mitjans necessiten fonts diverses que permetin construir relats propis. En aquest context, el col·lectiu arbitral representa una mina de contingut desaprofitada. La seva veu, fins ara pràcticament absent en l'espai mediàtic, pot oferir noves perspectives, explicacions tècniques, valoracions postpartit i anàlisis que enriquirien notablement la narrativa esportiva.

Aquest contingut no només aportaria valor pedagògic a l'audiència, sinó que també tindria un alt rendiment periodístic: peces explicatives sobre normativa arbitral, videoreportatges amb àrbitres analitzant jugades reals, seccions fixes als programes esportius amb veus del col·lectiu, o fins i tot formats interactius com podcasts o directes a xarxes socials. Aquest tipus de materials, lluny de ser marginals, poden contribuir a fidelitzar audiències, millorar la qualitat informativa i dotar els productes periodístics d'una major pluralitat.

De fet, la creació d'una nova línia de continguts periodístics centrada en la comunicació arbitral podria representar un revulsiu tant per als mitjans com per a l'estament arbitral. Parlem de formats que van més enllà de la simple cobertura informativa: cròniques analítiques des del punt de vista del col·legiat, sèries documentals sobre la preparació arbitral, reportatges humans sobre trajectòries individuals, columnes d'opinió signades per àrbitres veterans, o fins i tot espais de consultoria normativa per part d'experts del col·lectiu. Aquest tipus de continguts poden complementar la narrativa habitual centrada en jugadors i entrenadors, aportant una mirada més completa, diversa i madura de l'esport.

Aquesta nova línia de contingut no només s'adreçaria a l'aficionat expert, sinó també a l'audiència generalista, que sovint demanda explicacions davant jugades polèmiques o situacions de tensió. Incloure la veu arbitral dins el relat periodístic ajudaria a educar el públic, a disminuir la desinformació i a construir una cultura de respecte més sòlida. I per als mitjans, representaria una oportunitat per innovar en formats, diferenciar-se de la competència i enriquir l'oferta de continguts, especialment en entorns digitals i audiovisuals, on la narrativa breu, visual i explicativa cada vegada guanya més terreny.

A tall d'exemple, el "Last Two Minute Report" de l'NBA s'ha convertit en una referència informativa i en matèria primera per a columnes d'opinió, anàlisis a mitjans digitals i debats televisius. El canal de la NFL sobre explicacions arbitral acumula desenes de milers de visualitzacions i és citat sovint en tertúlies i plataformes especialitzades. En tots dos casos, la comunicació arbitral s'ha institucionalitzat com a part del contingut esportiu, no com una excepció reactiva, sinó com un element informatiu regular i necessari.

A Espanya, aquest enfocament encara és pràcticament inexistent. Tot i alguns intents puntuals com les intervencions de Gonzalo Corrales o Jaume Cortés a Movistar+, o les anàlisis d'exàrbitres en premsa especialitzada, no hi ha una estructura comunicativa formal que converteixi els àrbitres en fonts actives. Aquesta absència és especialment significativa en un ecosistema mediàtic com l'espanyol, on la cobertura del bàsquet és extensa i sostinguda, amb desenes de redaccions que busquen constantment veus noves per alimentar el relat esportiu.

Si els entrenadors, jugadors i directius tenen rodes de premsa, entrevistes i perfils en mitjans, per què no els àrbitres? Donar-los veu no només milloraria la seva imatge pública, sinó que facilitaria una nova línia de continguts periodístics que actualment no existeix. Aquesta mancança no és anecdòtica: implica perdre una oportunitat d'innovació informativa i de complementarietat narrativa. Integrar la veu arbitral no és només una qüestió d'equitat o de transparència, sinó una aposta clara pel periodisme de qualitat i la diversificació temàtica en l'àmbit esportiu.

En definitiva, obrir la comunicació arbitral suposaria no només una millora institucional i pedagògica, sinó també una resposta a una necessitat real dels mitjans: generar

contingut rellevant, fiable i diferenciador. Els àrbitres poden ser, si se'ls habilita adequadament, una font de coneixement, relat i debat d'alt valor afegit per al periodisme esportiu contemporani. Aquesta nova línia de continguts, encara per explorar, pot convertir-se en un dels grans actius de la cobertura informativa dels propers anys.

19. Propostes per a la millora de la comunicació arbitral en el bàsquet espanyol

Després de l'anàlisi exhaustiva presentada en aquest treball, es fa evident la necessitat d'un replantejament estructural de la comunicació dins del col·lectiu arbitral. Les problemàtiques detectades —la invisibilitat mediàtica dels àrbitres, la manca de transparència, la dificultat d'accés a informació tècnica per part del públic, i la gestió deficitària de la controvèrsia— no són simples disfuncions, sinó símptomes d'un model obsolet que requereix una actualització profunda. Aquestes propostes, fonamentades en els resultats de la recerca i inspirades en models internacionals reeixits, no pretenen imposar solucions úniques, sinó obrir vies de reforma realistes i necessàries.

19.1. Rodes de premsa arbitrals i compareixences postpartit

Una de les mesures més immediates i potencialment eficaces seria la instauració de rodes de premsa o compareixences postpartit per part dels col·legiats, especialment en aquells partits amb jugades polèmiques o finals ajustats. Aquesta pràctica, habitual en altres esports com el futbol americà o el rugbi, permet que els àrbitres expliquin amb claredat i criteris tècnics les decisions que hagin generat debat.

Actualment, els únics agents amb accés als mitjans després del partit són jugadors i entrenadors, fet que desequilibra el relat comunicatiu i deixa els àrbitres exposats a judicis unidireccionals. Permetre una intervenció controlada i institucionalitzada ajudaria a contextualitzar certes decisions, desactivar interpretacions esbiaixades i, sobretot, transmetre una imatge de normalització i responsabilitat. Aquestes compareixences podrien estar moderades per un portaveu del comitè arbitral o un responsable de comunicació de la lliga per garantir un to pedagògic i tècnic, allunyat de la confrontació.

19.2. Informes tècnics públics i transparència documental

Una altra eina que pot contribuir poderosament a la transparència i comprensió de l'arbitratge és la publicació regular d'informes tècnics, com fa l'NBA amb el seu *Last Two Minute Report*. Aquest document analitza les decisions arbitrals preses durant els darrers dos minuts de partits igualats i valora si aquestes han estat correctes o errònies segons els criteris establerts pel reglament.

La publicació d'informes similars per part de l'ACB o de la Federació Espanyola (o bé d'un organisme tècnic independent) permetria informar la ciutadania i els mitjans de manera objectiva, sense la necessitat que l'àrbitre s'exposi personalment. Aquesta fórmula combina transparència i protecció institucional, i pot ajudar a millorar la percepció de rigor i professionalitat del col·lectiu. A més, aquests informes poden ser útils per entrenadors i jugadors, ja que clarifiquen el criteri aplicat i poden servir de base per a futures formacions.

19.3. Integració de la tecnologia com a eina comunicativa i pedagògica

Les noves tecnologies no només han transformat la manera de veure l'esport, sinó també les possibilitats de comunicar-lo. El col·lectiu arbitral ha d'aprofitar aquestes eines per fer arribar el seu missatge de manera clara, atractiva i accessible. En aquest sentit, es proposa la creació d'un canal audiovisual institucional —via YouTube o a la web oficial de la competició— on es publiquin vídeos curts amb explicacions tècniques sobre accions recurrents: faltes antiesportives, violacions de pas, ús del Instant Replay, etc.

Aquests vídeos, acompanyats de veus tècniques acreditades, podrien contribuir a la formació d'un públic més informat, menys impulsat per la visceralitat i més predisposat a entendre la complexitat arbitral. Paral·lelament, seria interessant desenvolupar infografies i clips breus a les xarxes socials oficials, que expliquin amb llenguatge senzill certes accions polèmiques després dels partits, sempre amb l'objectiu pedagògic i no justificatiu.

També s'obre la porta a una mesura més innovadora: en escenaris controlats, com fases finals o partits d'especial rellevància, es podria fer una prova pilot de transmissió selectiva de comunicacions arbitral (per exemple, entre el primer àrbitre i els entrenadors durant la revisió d'una jugada). Aquest sistema, que ja s'utilitza amb èxit en el rugbi, permetria humanitzar la figura del col·legiat i evidenciar la complexitat de les decisions que pren en temps real.

19.4. Portaveu oficial del col·lectiu arbitral

Actualment no existeix una figura pública que representi el col·lectiu arbitral de manera habitual i estable. Aquesta absència genera confusió, descoordinació i una percepció d'opacitat que afavoreix les crítiques indiscriminades. Per aquest motiu, es proposa la creació d'un portaveu oficial del col·lectiu arbitral, que pugui actuar com a nexa entre els àrbitres, els mitjans i la societat.

Aquest portaveu hauria de ser una figura amb formació tècnica, experiència arbitral i competències comunicatives. Podria intervenir regularment als mitjans per explicar canvis en el reglament, criteris interpretatius o fets destacats, i també compareixer en moments puntuals de gran controvèrsia. Aquesta figura podria contribuir a institucionalitzar el relat arbitral i fer-lo arribar amb claredat i autoritat.

19.5. Formació comunicativa per a àrbitres en actiu

Així com els àrbitres es formen constantment en aspectes tècnics, físics i reglamentaris, també haurien de rebre formació específica en comunicació interpersonal i institucional. Aquesta formació podria incloure tècniques per a la gestió del diàleg amb entrenadors i jugadors, estratègies per a la comunicació no verbal en situacions de tensió i coneixements bàsics de relació amb mitjans de comunicació.

D'altra banda, la formació en gestió emocional i expressió verbal pot ajudar a millorar l'autoritat i serenitat de l'àrbitre en situacions crítiques. Aquesta proposta no implica convertir els àrbitres en portaveus mediàtics, sinó dotar-los d'eines per afrontar millor els desafiaments comunicatius del seu rol.

19.6. Protocol institucional per a la gestió de la controvèrsia

Finalment, es proposa l'establiment d'un protocol institucional clar per a la gestió de situacions polèmiques. Aquest protocol hauria de definir les passes a seguir quan es produeix una decisió que genera debat: qui parla, quan, amb quin to, en quins canals

i amb quin grau de detall. Aquest marc evitaria improvisacions, comunicacions contradictòries o silencis prolongats que generen especulació i crispació.

Aquest protocol hauria de contemplar la possibilitat de coordinació amb els clubs afectats, oferint explicacions tècniques sota consens i garantint que la versió oficial arribi al públic de manera ordenada, objectiva i pedagògica. A més, aquest mecanisme contribuiria a reforçar la imatge institucional tant de la lliga com del col·lectiu arbitral.

Aquestes propostes no són ni radicals ni utòpiques. De fet, són pràctiques que ja han estat implementades amb èxit en altres contextos esportius, i que només requereixen voluntat política, lideratge institucional i una cultura esportiva oberta al canvi. L'objectiu no és dotar els àrbitres de més poder, sinó de més eines per explicar la seva tasca, protegir la seva dignitat professional i contribuir a una millor entesa del joc. Si es vol construir un esport més madur, respectuós i transparent, no es pot continuar marginant la veu de qui en fa complir les normes.

20. Conclusions

La present recerca ha volgut abordar una problemàtica tan específica com significativa dins del panorama esportiu contemporani: la invisibilitat comunicativa del col·lectiu arbitral en el bàsquet espanyol. Lluny de ser un tema marginal, la manca d'un model estructurat de comunicació dins de l'estament arbitral afecta diversos nivells de l'ecosistema esportiu: des de la percepció pública de les decisions arbitrals fins a la qualitat del debat mediàtic i la confiança institucional en les competicions.

Al llarg d'aquest treball s'ha pogut constatar, a través d'un enfocament qualitatiu basat en l'anàlisi comparativa, les entrevistes semiestructurades i l'observació directa, que el silenci institucional dels àrbitres no és un fet circumstancial sinó un tret estructural del sistema. Aquesta manca de veu pròpia s'ha traduït en una absència sistemàtica dels àrbitres en els mitjans de comunicació, la qual cosa contribueix a alimentar la polèmica i la desinformació cada cop que es produeix una decisió controvertida.

Aquesta invisibilitat no només perjudica la imatge pública dels col·legiats, sinó que també desprotegeix el conjunt del sistema esportiu. Quan una institució renuncia a comunicar, cedeix el relat a tercers: analistes, tertulians, aficionats i xarxes socials. Aquestes veus poden ser legítimes, però no sempre estan fonamentades en criteris tècnics, ni tampoc tenen la responsabilitat de representar oficialment la interpretació reglamentària. Per tant, la manca de relat institucional genera un buit que és ràpidament ocupat per narratives simplifcades, emocionalment carregades o, fins i tot, interessades.

Un dels aspectes més rellevants que s'han evidenciat és el contrast amb altres esports. En disciplines com el futbol americà (NFL), el rugbi o la pròpia NBA, s'han implementat sistemes que permeten una comunicació més fluida i comprensible amb el públic. L'ús de micròfons, rodes de premsa postpartit o informes tècnics han demostrat ser eines eficaces per millorar la comprensió de les decisions arbitrals, reduir la tensió i fomentar una cultura esportiva més madura. Aquests models, lluny

de desautoritzar els àrbitres, han contribuït a reforçar la seva credibilitat i a posicionar-los com a actors legítims dins del relat esportiu. La manca d'adaptació d'aquests models en el context del bàsquet espanyol posa en evidència un dèficit de voluntat institucional que aquest treball vol contribuir a superar.

Aquest treball també ha posat en relleu les limitacions internes del sistema. Les entrevistes amb professionals com Valentí Junyent i Juan Carlos Mitjana han evidenciat que existeixen resistències importants dins de les estructures federatives i arbitral. Sovint, aquestes reticències s'argumenten en nom de la imparcialitat o la neutralitat, però el resultat pràctic és una opacitat comunicativa que va en contra de les pròpies demandes socials actuals. En una època marcada per la transparència i l'exigència d'accés a la informació, mantenir una política de silenci és una estratègia cada cop més qüestionada i poc sostenible.

D'altra banda, la resposta —o absència de resposta— de les institucions consultades durant la recerca, com la Federació Catalana de Bàsquet o el departament arbitral de l'ACB, ha reforçat la tesi central del treball. L'absència de voluntat per col·laborar, fins i tot en un context acadèmic i universitari, mostra la manca d'un pla comunicatiu obert i l'existència d'un mur institucional que impedeix el debat i el desenvolupament de propostes innovadores. Aquest comportament no només evidencia la rigidesa estructural del sistema, sinó que constitueix també una oportunitat perduda per reformular el vincle entre àrbitres i societat.

En aquest context, la funció del periodisme adquireix una rellevància fonamental. El treball ha defensat que el periodisme esportiu no pot limitar-se a la narració dels fets, sinó que ha d'esdevenir una eina d'anàlisi, pedagogia i construcció de confiança institucional. Donar veu als àrbitres, contextualitzar les seves decisions, analitzar les estructures que condicionen el seu treball, són accions que poden enriquir profundament el discurs esportiu. El dret a la informació, tal com exposen autors com Alsius o Moragas, s'estén també a l'àmbit esportiu, i la ciutadania té dret a conèixer

no només què ha passat en un partit, sinó també per què s'han pres determinades decisions i amb quins criteris.

També cal destacar que la comunicació arbitral no és un fi en si mateix, sinó una eina per a la transformació cultural del sistema esportiu. Un col·lectiu que es comunica millor és un col·lectiu que se sent més segur, que pot exercir la seva autoritat amb menys recel i que pot fer entendre millor la complexitat del seu ofici. A més, la comunicació pot tenir un impacte directe en la reducció de la tensió al terreny de joc, en la prevenció de la violència verbal i física, i en la formació d'aficionats més respectuosos i informats. Així doncs, la proposta de crear figures com un portaveu arbitral, informes postpartit, o recursos audiovisuals pedagògics no és només una millora comunicativa, sinó també una aposta per la qualitat democràtica de l'esport.

Finalment, aquest treball no vol tancar el debat, sinó obrir-lo. La recerca plantejada ha estat exploratòria, però fonamentada, i ha assenyalat diverses línies de futur que podrien ser desenvolupades per mitjà d'estudis quantitatius, proves pilot o accions institucionals concretes. Caldria, per exemple, analitzar l'impacte real de mecanismes com les rodes de premsa arbitral en la percepció pública, o avaluar l'eficàcia de formacions específiques en comunicació per part del col·lectiu arbitral. També seria rellevant aprofundir en la dimensió emocional i psicològica dels àrbitres en relació amb la seva exposició pública, així com estudiar l'impacte de les xarxes socials en la seva reputació i el seu benestar.

En conclusió, si volem un bàsquet més just, més transparent i més connectat amb la societat, cal donar veu a aquells que fins ara han estat condemnats al silenci. Els àrbitres no poden continuar sent figures abstractes que només apareixen per ser criticades. Han de formar part activa del relat esportiu, amb veu pròpia, criteri tècnic i capacitat comunicativa. Aquest treball vol ser una primera pedra en aquest camí. Un camí que no només implica una reforma normativa, sinó també una transformació cultural profunda, on la comunicació sigui entesa com una responsabilitat compartida i com una eina essencial per dignificar l'esport i els seus protagonistes menys visibles.

Bibliografia

Alsius, S. (2000). Dret a la informació i ètica periodística. En Dret a la informació i ètica periodística. Bellaterra (Cerdanyola del Vallès): Institut de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona (InCom-UAB),.

Caminos Marcet, José María (1997a): Periodismo de investigación. Teoría y práctica. Madrid, Síntesis.

García Ferrando, M., Llopis Goig, R., & Consejo Superior de Deportes. (2006). Posmodernidad y deporte: entre la individualización y la masificación : encuesta sobre hábitos deportivos de los españoles, 2005 / Manuel García Ferrando ; con la colaboración técnica de Ramón Llopis Goig. Consejo Superior de Deportes.

Guillén, F., Jiménez Betancort, H. y Pérez Ruíz, A. (1999). Diferencias entre árbitros y jueces deportivos: análisis de las características percibidas positivamente. En G. Nieto y E. Garcés de los Fayos (Eds.), Psicología de la Actividad Física y del Deporte. Areas de investigación y aplicación. Murcia: Sociedad Murciana de Psicología de la Actividad Física y el Deporte.

Martinescu-Bădălan, Fabiana "Communication and Their Role in The Preparation and Presentation of The Basketball Referee" International conference KNOWLEDGE-BASED ORGANIZATION 23.2(2017)

Martori Muntant, A. (2018). Betevé: de la televisió hiperlocal al transmèdia? Una anàlisi de l'evolució. Quaderns del CAC, 44, 57-69.

Moragas Spà, M. de, & Centre d'Estudis Olímpics. (2007). Comunicación y deporte en la era digital. Centre d'Estudis Olímpics, UAB.

Rius, J. C. (2008). Informe sobre l'estat de la comunicació 2007. Treballs de comunicació, 17-24.

BBC Sport – Crònica del partit Nova Zelanda vs França (Rugby World Cup 2015), on Nigel Owens fa ús destacat del TMO:

ESPN.com – Article sobre la polèmica del VAR en la final del Mundial 2022 (Argentina - França):

Explicació del funcionament del TMO i les seves aplicacions pràctiques en competicions internacionals.

https://scoutingtherefs.com/2016/06/13580/nba-referees-oppose-l2m-report/?utm_source=chatgpt.com

<https://www.bbc.com/sport/rugby-union>

<https://www.espn.com/soccer/>

<https://www.fifa.com/news/>

[-https://www.houstonchronicle.com/sports/rockets/article/dillon-brooks-fouls-sacramento-20041279.php?utm](https://www.houstonchronicle.com/sports/rockets/article/dillon-brooks-fouls-sacramento-20041279.php?utm)

<https://www.si.com/nba/rockets/news/rockets-fall-to-kings-in-fourth-quarter-battle>

<https://www.theguardian.com/sport/rugby-union>

<https://www.theifab.com>

<https://www.utb.edu.co/blog/blog-de-ciencias-sociales-y-humanidades/el-papel-del-periodismo-y-comunicacion-social-en-la-sociedad/>

<https://www.world.rugby/news>

<https://www.youtube.com/watch?v=DiaaLQsXL9E>

<https://www.youtube.com/watch?v=r2yexuzxcDM>

<https://youtu.be/dh2Njxt9p3A>

<https://youtu.be/GsFMGWS0yNo>

https://youtu.be/OyyhmP_Mxq8

IFAB (International Football Association Board) – Protocol oficial del VAR:

Informe The Guardian sobre l'impacte del TMO – "Rugby's quiet revolution in officiating":

Marca i AS – Seguiment de partits amb polèmica per l'ús del VAR, amb crítiques sobre la manca de comunicació i transparència.

NBA Referees Call for End to 'Last 2 Minutes' Report - Scouting The Refs

World Rugby – “What is the TMO?” Rugby World

World Rugby Media Briefing – Declaracions institucionals sobre l'ús del TMO i la filosofia de transparència comunicativa.

Cites

¹ Moragas Spà, M. de, & Centre d'Estudis Olímpics. (2007). Comunicación y deporte en la era digital.

Centre d'Estudis Olímpics, UAB

² Guillén, F., Jiménez Betancort, H. y Pérez Ruíz, A. (1999). Diferencias entre árbitros y jueces deportivos: análisis de las características percibidas positivamente. En G. Nieto y E. Garcés de los Fayos (Eds.), Psicología de la Actividad Física y del Deporte. Areas de investigación y aplicación. Murcia: Sociedad Murciana de Psicología de la Actividad Física y el Deporte.

³ Martinescu-Bădălan, Fabiana "Communication and Their Role in The Preparation and Presentation of The Basketball Referee" International conference KNOWLEDGE-BASED ORGANIZATION 23.2(2017)

⁴ García Ferrando, M., Llopis Goig, R., & Consejo Superior de Deportes. (2006). Posmodernidad y deporte: entre la individualización y la masificación: encuesta sobre hábitos deportivos de los españoles, 2005 / Manuel García Ferrando ; con la colaboración técnica de Ramón Llopis Goig. Consejo Superior de Deportes.

Entrevistes i autoritzacions

Junyent Torres, Valentí

Malo de Molina, Pablo

Mitjana Lechuga, Juan Carlos

Ocampo Vázquez, Diego